

RESOLUCIÓ SOBRE LES MESURES D'AUSTERITAT APLICADES L'ANY 2011 EN L'ÀMBIT DE L'ENSENYAMENT I ELS SEUS EFECTES SOBRE EL DRET A L'EDUCACIÓ

Al començament de l'any 2011, un total de 165 centres públics de primària, de secundària o d'altres ensenyaments va presentar queixa al Síndic, per mitjà dels AMPA, per la seva disconformitat amb la presumpta reducció de recursos econòmics, materials i humans del Departament d'Ensenyament, arran de les dificultats pressupostàries existents en el context de crisi econòmica actual.

Els motius principals de queixa fan referència als aspectes següents:

- (1)** presumpta reducció del pressupost del centre previst per a despeses comunes de funcionament, que, a criteri dels centres afectats, no en fa viable un funcionament correcte;
- (2)** presumpta reducció de la dotació de personal docent i no docent als centres i presumpta manca de substitució de baixes permanents i temporals de professionals de suport i d'administració i serveis;
- (3)** presumpta reducció de salaris i de drets laborals dels empleats públics;
- (4)** presumpta modificació de la jornada lectiva del professorat, amb més temps de dedicació a la docència directa en detriment d'altres tasques de coordinació i preparació de l'activitat docent;
- (5)** presumpta proliferació d'augment de ràtio i de grups als centres educatius i modificació de l'oferta educativa en alguns centres.

Addicionalment, en el cas d'alguns centres, les queixes rebudes també remetent a altres aspectes, com ara:

- (6)** presumpte endarreriment dels processos de construcció i reforma d'escoles;
- (7)** supressió de la sisena hora;
- (8)** presumpta reducció de beques i ajuts per a l'alumnat socialment menys afavorit.

Alguns d'aquests aspectes ja havien estat objecte de queixa per part de centres educatius i d'altres membres de la comunitat educativa (professorat, famílies, AMPA, etc.), especialment a partir de l'any 2009 o havien estat objecte d'actuació d'ofici.

A partir de les informacions rebudes per part del Departament d'Ensenyament, i per part de les persones interessades en el marc d'aquestes queixes i actuacions d'ofici, el Síndic de Greuges formula al Departament d'Ensenyament les consideracions següents.

Amb caràcter previ, cal dir que aquesta resolució ha estat elaborada des del reconeixement que l'actual context de crisi econòmica ha minvat de manera important la capacitat pressupostària del Govern de la Generalitat de Catalunya, i que aquestes limitacions pressupostàries han condicionat l'aplicació de mesures de contenció de la despesa pública i, en darrer terme també, el desenvolupament de polítiques públiques. El grau d'impacte que aquestes restriccions tenen sobre l'àmbit de l'ensenyament depèn fonamentalment de les prioritats establertes pel mateix Govern de la Generalitat de Catalunya, i indirectament també, per la resta d'administracions afectades.

Addicionalment, el Síndic no nega amb aquesta resolució la capacitat de les administracions públiques en general, i dels centres educatius en particular, de millorar el grau d'eficiència de les seves actuacions. En efecte, si es millora en eficiència, la contenció de recursos públics per part de les administracions no necessàriament ha de tenir efectes sobre la qualitat dels serveis que s'ofereixen a la ciutadania ni ha de derivar per si mateixa en males pràctiques administratives o en vulneracions de dret. La capacitat de millorar l'eficiència, però, no és lineal per al conjunt de l'Administració, i el seu grau depèn, entre altres factors, de les característiques de funcionament de cada servei en particular.

Dit això, el Síndic de Greuges també recorda que l'àmbit de l'ensenyament esdevé clau en el desplegament del nostre estat de benestar i que la infància representa, al seu torn, un col·lectiu especialment protegit per l'ordenament jurídic vigent. Qualsevol actuació que modifiqui la provisió de serveis i les condicions d'accés al benestar d'aquest col·lectiu, doncs, ha de ser especialment curosa amb els efectes que aquesta actuació pot tenir sobre les seves oportunitats socials, i també ha de vetllar pels seus drets bàsics.

1. La intervenció del Síndic en la defensa del dret a l'educació en condicions de qualitat i d'igualtat d'oportunitats

---

La Llei 24/2009, del 23 de desembre, del Síndic de Greuges, d'acord amb l'article 78 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya, que regula les seves competències bàsiques, estableix en l'article 4 que el Síndic de Greuges vetlla per la protecció i la defensa dels drets i les llibertats reconeguts per la Constitució, per l'Estatut i per les normes de desplegament corresponents, i per la protecció i la defensa dels drets dels infants i dels adolescents reconeguts per la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant i per la legislació sobre la infància i l'adolescència.

Aquest ordenament jurídic protegeix el dret de tothom a una educació de qualitat i en condicions d'igualtat. En l'àmbit educatiu, doncs, les actuacions del Síndic de Greuges se centren a supervisar que aquests principis siguin preservats i fomentats per les administracions en el marc de les seves intervencions.

Des d'aquesta perspectiva, la revisió de la normativa ens porta a destacar, en primer lloc, que la Convenció de Nacions Unides sobre els drets de l'infant, de compliment obligat a l'Estat espanyol, i marc de referència en l'actuació d'aquesta institució en l'àmbit de la infància, estableix el dret de l'infant a l'educació en igualtat d'oportunitats (article 28), sense que determinades condicions personals i determinades necessitats educatives especials en puguin condicionar l'accés efectiu (article 2 i 23) i l'assoliment del màxim desenvolupament educatiu possible (article 29). Addicionalment, insta les administracions públiques a adoptar les seves decisions prenent com a consideració principal l'interès primordial de l'infant (article 3).

En segon lloc, el marc constitucional i estatutari reforça la importància de la igualtat d'oportunitats en educació i també de la qualitat. D'una banda, la Constitució espanyola de l'any 1978 regula en l'article 27 el dret a l'educació, i remarca que aquest ha de ser garantit a tothom. I d'altra banda, l'Estatut d'autonomia de Catalunya de l'any 2006, en l'article 21 de drets i deures en l'àmbit de l'educació, també estableix que totes les persones tenen dret a l'educació, però afegeix que aquest dret ha de ser proveït en condicions de qualitat i també d'igualtat. A més de recordar que l'ensenyament és gratuït en totes les etapes obligatòries, com també preveu la resta d'ordenament jurídic esmentat, presta una atenció especial a les persones amb necessitats educatives especials, que tenen dret a rebre el suport necessari que els permeti accedir al sistema educatiu, d'acord amb el que estableixen les lleis.

En tercer lloc, en aquesta mateixa línia, la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació, regula en l'article 2 els principis rectors del sistema educatiu i estableix, entre d'altres, "la universalitat i l'equitat com a garantia d'igualtat d'oportunitats i la integració de tots els col·lectius", la inclusió escolar i la cohesió social o la qualitat de l'educació, que possibilita l'assoliment de les competències bàsiques i la consecució de l'excel·lència, en un context d'equitat". Així mateix, els articles 42 i 43, de regulació del Servei d'Educació de Catalunya, destaquen el deure de "garantir a totes les persones l'accés a una educació de qualitat i en condicions d'igualtat", i que "la prestació del Servei d'Educació de Catalunya esdevingui un referent de qualitat en el

procés d'assoliment de l'equitat i l'excel·lència". El dret a una educació de qualitat i en condicions d'igualtat també orienta la gestió pública dels recursos econòmics del sistema educatiu, tal com es desprèn dels articles 196 i successius.

I, finalment, la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, també incorpora com a principis rectors del sistema educatiu, entre d'altres, "la qualitat de l'educació per a tot l'alumnat i l'equitat que garanteixi la igualtat d'oportunitats, la inclusió educativa i la no-discriminació i actuï com a element compensador de les desigualtats personals, culturals, econòmiques i socials, amb una atenció especial a les que deriven de discapacitat".

Així doncs, l'Administració educativa té un ampli marge de discrecionalitat a l'hora de decidir sobre la gestió i dotació de recursos materials i humans en el sistema educatiu, però ha de garantir que aquesta gestió respecti els principis i els requeriments específics recollits en l'ordenament jurídic vigent. Per la seva banda, la intervenció del Síndic de Greuges se centra principalment a supervisar el compliment d'aquests principis i requeriments, i a destacar, si escau, els efectes que una gestió i provisió determinades de recursos poden tenir sobre l'exercici efectiu del dret a l'educació.

En aquest sentit, **(1)** el Síndic recorda al Departament d'Ensenyament que el dret a l'educació s'ha de proveir en condicions de qualitat i d'igualtat d'oportunitats, i que les mesures d'austeritat aplicades pel Govern no poden afectar aquestes condicions.

2. El finançament de l'educació

Els diferents informes anuals i extraordinaris que el Síndic ha lliurat els darrers anys al Parlament de Catalunya han fet esment del dèficit de finançament que experimenta l'educació al nostre país. Les dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya constaten que, malgrat els augments sostinguts de la despesa en els darrers anys, Catalunya està entre els països europeus amb una despesa pública en educació sobre el PIB més baixa, clarament per sota de la mitjana espanyola i europea. Les darreres dades fetes públiques corresponents a l'any 2008 indiquen que la despesa pública en educació sobre el PIB a la Unió Europea és del 5,1% del PIB, mentre que a Catalunya gira al voltant del 3,8%. Això significa que, de mitjana, sobre la seva riquesa, els estats dels països europeus inverteixen proporcionalment un 25% més de recursos en relació amb el PIB del que es fa a Catalunya.

La mateixa Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació, estableix en el preàmbul i en la disposició final segona la necessitat que el Govern incrementi progressivament els recursos econòmics destinats al sistema educatiu i, prenent com a referència els països europeus que excel·leixen en educació, situï la despesa educativa a l'entorn, com a mínim, del 6% del producte interior brut. Aquest esforç en la despesa s'ha d'assolir durant els vuit anys posteriors a l'aprovació de la llei, concretament per a l'any 2017.

Cal recordar que la Llei 6/2011, del 27 de juliol, de pressupostos de la Generalitat de Catalunya per al 2011, va preveure una reducció del pressupost del Departament d'Ensenyament del 7,4% respecte a l'any anterior, reducció que, al seu torn, va derivar en les mesures de contenció de la despesa pública en educació que han estat motiu de queixa a aquesta institució. També convé afegir que el projecte de llei de pressupostos per a l'any 2012, actualment en tramitació parlamentària, preveu una reducció del pressupost del Departament d'Ensenyament respecte a l'any anterior del 4,9%.

En aquest sentit, (2) el Síndic de Greuges recorda al Departament d'Ensenyament la previsió de finançament de l'educació prevista en la Llei d'Educació de Catalunya, del 6% del PIB, i demana que les mesures d'austeritat tinguin en compte els objectius previstos per llei per a l'any 2017.

La mateixa activitat del Síndic de Greuges ha constatat a través de les queixes rebudes que aquests dèficits d'inversió pública en el sistema educatiu es fan més evidents en l'actual context de crisi econòmica. En aquest context de menor dinamisme econòmic, les administracions públiques veuen, alhora que es debiliten les seves finances, que augmenta la demanda de serveis i d'ajuts públics com a conseqüència de la major precarietat social existent entre la població en general i entre la població infantil en particular.

En efecte, les dades evolutives sobre pobresa relativa fetes públiques per l'Institut d'Estadística de Catalunya al final de l'any 2011 evidencien que la infància representa el grup d'edat que més ha vist augmentar la seva precarietat econòmica per efecte de la crisi econòmica i que més risc experimenta. Convé recordar que la població infantil experimenta un risc de pobresa (23,7%) superior a la població adulta (19,1%), i que aquest risc és encara més superior en determinats col·lectius d'infants (46,6% de les famílies monoparentals, 47,5% de les famílies nombroses, etc.). Són infants que es troben en una situació d'enorme vulnerabilitat a l'hora de fer efectius en igualtat d'oportunitats drets bàsics com ara a un nivell de vida adequat o a la salut, o també al dret a l'educació en igualtat d'oportunitats, reconeguts per la Convenció de Nacions Unides sobre els drets dels infants i per la resta de l'ordenament jurídic.

Davant d'aquest escenari, el Síndic recorda que els poders públics estan obligats a prestar una protecció especial a la infància, especialment als col·lectius socialment menys afavorits, i que les transferències socials, en provisió de serveis i en prestacions econòmiques, conformen l'instrument bàsic per combatre l'impacte de la pobresa entre els infants. Des d'aquesta perspectiva, la despesa pública en educació és fonamental per garantir el dret a l'educació en igualtat d'oportunitats.

Malgrat que ens trobem en un període de contenció de la despesa pública per efecte de la crisi econòmica, **(3) el Síndic demana que les restriccions pressupostàries no afectin l'àmbit de la infància. Ans al contrari, suggereix que, especialment en l'actual context de crisi, i com a conseqüència de la major vulnerabilitat de la infància als períodes de recessió econòmica, els poders públics augmentin la inversió en polítiques adreçades a la infància.**

3. Les despeses de funcionament dels centres públics

Un dels principals motius de queixa per part dels consells escolars té a veure amb la presumpta reducció de la partida pressupostària que el Departament d'Ensenyament destina al funcionament dels centres per a l'any 2011, d'acord amb les competències que té assignades.

A mes de març de 2011, l'anàlisi de les dades facilitades pels consells escolars dels 165 centres que van presentar queixa a aquesta institució constata que la reducció de la partida pressupostària, de mitjana, podria girar al voltant del 20%, amb diferències entre centres en funció de paràmetres com ara la grandària i la tipologia del centre o d'altres. Els centres de nova creació, d'oferta incompleta, per exemple, han experimentat en general una reducció percentual de la consignació pressupostària més baixa que altres centres, encara que l'impacte d'aquesta reducció pugui ser més gran, atès el creixement de la seva activitat respecte de l'any anterior derivat de l'augment progressiu de grups d'escolarització.

En l'annex, hi apareix una taula amb les dades facilitades a mes de març de 2011 pels diferents consells escolars sobre l'evolució de la partida pressupostària destinada al funcionament dels centres entre els anys 2010 i 2011.

En els diversos informes rebuts, el Departament d'Ensenyament exposa que aquesta assignació pressupostària inicial era provisional i estava condicionada a l'aprovació definitiva dels pressupostos per a l'any 2011, a mes de juliol, moment en què es tancaria amb caràcter definitiu el capítol que l'Administració educativa destina a despeses corrents de funcionament de centres. En aquest sentit, **diversos centres han assenyalat a aquesta institució que, segons les informacions rebudes per l'Administració educativa, aquesta partida pressupostària inicial podria ser complementada al final d'any amb una dotació addicional. En el moment d'elaborar aquesta resolució, aquesta institució no té constància fefaent que finalment aquesta partida s'hagi pogut complementar i en quina mesura.**

En qualsevol cas, convé esmentar que la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació, estableix en l'article 158 el deure del Departament d'Ensenyament d'assegurar la dotació de plantilles de personal i de mitjans per al bon funcionament dels centres i preveu en l'article 197, com a principi específic per a la gestió pública de recursos econòmics del sistema educatiu, el de suficiència i estabilitat pressupostària. Concretament, preveu que "Per donar compliment al principi de suficiència i estabilitat pressupostària, la Generalitat ha de dotar el sistema educatiu dels recursos econòmics necessaris per a garantir la suficiència econòmica derivada de la gratuïtat dels ensenyaments [...] i per a assolir-ne els objectius."

Des d'aquesta perspectiva, diversos consells escolars que han presentat queixa destaquen que la dotació pressupostària inicial prevista pel Departament d'Ensenyament fa inviable el funcionament corrent del centre, perquè no permet garantir els pagaments dels subministraments bàsics o perquè ja hi ha algun centre que presenta una situació de dèficit financer, tal com il·lustren els fragments de queixa següents:

- Q-01567/2011: “El Departament d’Ensenyament ha assignat al nostre centre la quantitat de 66.212,16 €. Les despeses de l’any 2010 només en conceptes imprescindibles com aigua, llum, neteja, telèfon, paper i manteniment van ser de 99.620,44 €. Sense comptar l’augment de les tarifes de les despeses elementals, ja es pot comprovar que l’assignació rebuda per a l’any 2011 és del tot insuficient i que no podrem fer front a les despeses més bàsiques. Evidentment, tampoc podrem fer cap despesa en concepte de material didàctic o cap inversió en llibres i altres materials”.
- Q-01334/2011: “Ha passat un any i el dèficit es farà del tot insostenible amb els diners que tenim assignats provisionalment per aquest curs. En el nostre centre la situació s’agreuja a partir del moment en què s’inaugura l’ampliació del centre el 2008, que va significar un gran augment de les despeses per manteniment de l’edifici mentre que la dotació va augmentar poc [la superfície construïda era fins l’any 2008 de 3.833m² i s’amplia llavors fins als 5.171 m²; el número d’alumnat ha passat del curs 2006/2007 de 401 alumnes a 475 el curs 2010/2011; la dotació del centre ha passat de 112.524 € l’any 2007 a 117.231 € l’any 2010 fins a 91.544 € l’any 2011]”.
- Q-01598/2011: “La quantitat assignada per a enguany [34.470,48 €] no cobreix les despeses bàsiques de gas, electricitat, aigua, telèfon i neteja, que l’any 2010 van ascendir a 42.428,6 €. S’ha de tenir en compte que aquest centre ha incrementat el seu alumnat [...]”.

En aquest sentit, **(4) el Síndic demana que el Departament d’Ensenyament garanteixi que la dotació pressupostària assignada als centres preservi el principi de suficiència, previst en l’ordenament jurídic vigent, que ha de regir la gestió dels recursos públics del sistema educatiu, i que analitzi, cas per cas, el marge d’estalvi que tenen els centres i les possibles insuficiències que es puguin produir.**

Per mitjà de la informació aportada pels centres en els seus escrits de queixa, el Síndic constata que la reducció de la partida pressupostària pot tenir efectes sobre la qualitat educativa, especialment en els aspectes següents:

- **Condicions ambientals del centre:** bona part de la partida pressupostària dels centres va destinada a sufragar el cost dels subministraments d’electricitat, gas i aigua. Hi ha centres que plantegen la incorporació de mesures d’estalvi energètic que poden afectar negativament la qualitat de les condicions ambientals del centre per desenvolupar de manera adequada la seva activitat escolar, especialment pel que fa a temperatura i lluminositat. Hi ha centres, per exemple, que opten per no encendre la calefacció o per eliminar punts de llum al centre.
- Q-02183/2011: “De forma immediata, eliminació aproximadament d’un 25% dels tubs fluorescents de l’institut, amb la reducció consegüent d’il·luminació a les aules, despatxos i passadissos, amb el perjudici que això pot provocar. Reducció dels intervals de connexió de les calderes de calefacció. [...] Previst a mitjà termini, anul·lació dels aparells d’aire condicionat instal·lats als mòduls prefabricats.”.

- Q-02071/2011: “S’ha hagut de reduir la il·luminació a les aules, el que pot afectar la salut visual. S’han reduït les hores de funcionament de la calefacció i hem passat fred”.
- Q-02392/2011: “Els efectes de la reducció de la partida pressupostària [són] [...]; necessitat de retallar en despesa de calefacció, electricitat, neteja i altres serveis bàsics (mentre els subministraments s’apugen de manera important i ampliem els espais del centre degut a l’augment de grups, la partida pressupostària assignada al nostre centre en comptes d’augmentar, minva)”.
- **Condicionis higièniques del centre:** una part important també de la partida pressupostària es destina a garantir la neteja de les instal·lacions escolars. Algunes mesures d’estalvi aplicades pels centres comporten reduir la intensitat de la neteja del centre.
  - Q-01594/2011: “El personal de neteja només vindran els dies que els alumnes assisteixin al centre; la neteja a fons que es feia durant les vacances de Nadal, Setmana Santa... no es podrà fer. Les pistes esportives, el pati, l’escala, és a dir, la zona exterior a l’edifici tampoc serà cosa d’elles i la freqüència en que es netejava els despatxos i departaments disminuirà a la meitat. Un cop l’any la brigada de neteja especial venia a netejar els vidres [...]. De moment, el 2011 no seran contractats. És fàcil deduir que el centre no estarà tan net com fins ara”.
  - Q-02071/2011: “S’ha hagut de reduir la despesa destinada a la neteja del centre amb el que això suposa a nivell d’higiene i benestar al centre”.
  - Q-02183/2011: “De forma immediata, [...] reducció de les hores de neteja del centre per part de l’empresa –aprox. 20%–, amb el perjudici que això pot suposar a la qualitat del servei”.
- **Inversió i ús de mitjans tecnològics, especialment informàtics i audiovisuals:** part de la partida pressupostària també es destina a invertir en tecnologia, que s’utilitza tant en la preparació com en la impartició de docència. Segons les informacions facilitades pels centres, la reducció de pressupost del centre condiciona l’ús i també frena el procés de dotació i millora dels equipaments tecnològics de determinats centres (renovació d’ordinadors, pissarres digitals, etc.).
  - Q-02071/2011: “No es pot fer ara per ara cap mena d’inversió en el centre a nivell informàtic”.
  - Q-01794/2011: “La reducció en la partida [...] suposa: [...] Reducció en la utilització de la fotocopiadora i haver de parar impressores del centre per no poder mantenir la despesa de tòners, sobretot, de color. Aquests dos aparells són imprescindibles per a la documentació general del centre, per l’elaboració de material escolar i per poder treballar i realitzar projectes de recerca per part de l’alumnat i la seva publicació”.

- Q-01598/2011: *“Respecte a la reducció de la partida pressupostària, deixarem de: canviar els ordinadors de les aules d’educació infantil que són Pentium 2, molt vells i no funcionen bé”.*
- Q-01445/2011: *“Tenim just pel material de funcionament bàsic, però no [...] pel manteniment de tot el material TIC que actualment hi ha a l’escola”.*
- **Dotació de material didàctic:** part del pressupost de funcionament del centre també es destina a l’adquisició de material didàctic que s’empra en el marc de la docència. En aquest sentit, les informacions aportades pels mateixos centres posen de manifest que la reducció de la partida pressupostària suposa reduir la despesa dels centres en aspectes com ara la compra de llibres, de material de laboratori, de material fungible per a ús a classe, etc.
  - Q-02071/2011: *“S’ha reduït la despesa en material de manera significativa. Això ha suposat un canvi metodològic a l’aula que afecta directament la qualitat de l’ensenyament; s’ha reduït el nombre de pràctiques de laboratori per manca de material així com també s’ha hagut de retallar el nombre de projectes de tecnologia”.*
  - Q-02183/2011: *“Previst a mig termini, [...] Reducció de pressupost dels departaments didàctics. Disminució en la qualitat de determinades assignatures, principalment tecnologia, ciències i educació física, per manca de material”.*
  - Q-01794/2011: *“La reducció en la partida [...] suposa: La reducció en la compra de material educatiu (manipulatiu, experimental, d’aprenentatge,...) imprescindible en qualsevol escola però, molt més, en una escola rural on totes les classes són multicurs [...] Reducció en la compra de material necessari i complementari per al treball actiu a les aules: pintures, cartolines, folis color, [...] i materials per a projectes interdisciplinaris i transversals: hort, entorn, plàstica [...]. Reducció en la compra de fons bibliogràfic tant per a la biblioteca general de l’escola i de consulta, com de llibres de lectura per a les biblioteques d’aula”.*
  - Q-01598/2011: *“Respecte a la reducció de la partida pressupostària, deixarem de: [...] reposar llibres de la biblioteca de l’escola que s’han anat fent malbé (el curs passat es va fer un préstec de 4.000 llibres); comprar material de laboratori que falta”.*
  - Q-01445/2011: *“Tenim just pel material de funcionament bàsic però no pel material didàctic”.*
  - Q-02392/2011: *“Els efectes de la reducció de la partida pressupostària [són] [...]; paralització de la renovació i modernització del material informàtic i de les pissarres digitals; paralització de la renovació i millora de les aules específiques i dels espais comuns (laboratoris, tallers, aula de música, aula d’educació visual i plàstic, biblioteca, sala de professorat...)”.*
  - Q-02255/2011: *“Els efectes negatius de la reducció pressupostària del Departament d’Ensenyament en el nostre centre educatiu són els següents: Compra de menys llibres per ús escolar; no renovació i adquisició de material TIC; [...] empobriment del material escolar que no es pot renovar o actualitzar”.*

- Q-01933/2011: *“Per al pressupost econòmic de 2011 hem hagut de reduir en: material fungible d’oficina, per a les aules i informàtic, despesa telefònica, material d’equipament d’escola i per especialitats (música, educació física, anglès i educació especial) i en fons de biblioteca”.*
- Q-02169/2011: *“Els efectes directes que tindran en el nostre centre: [...] Dificultats o impossibilitat econòmica de mantenir el programa de reutilització de llibres de text”.*
- **Condicions de manteniment del centre.** En alguns casos, part de la partida pressupostària per funcionament dels centres es destina a realitzar determinades actuacions de manteniment i millora puntuals. Algunes de les mesures d’estalvi sobre les quals han informat els centres afecten la inversió en manteniment.
  - Q-01594/2011: *“Ascensors: El contracte que tenim des de l’octubre és l’anomenat bàsic. En aquesta modalitat les peces de les reparacions van a càrrec nostre. La conseqüència immediata és que si es necessita canviar peces i no podem costejar-les, s’haurà de prescindir de l’ús dels ascensors i donar-los de baixa; Calderes: Fins al 2010 ens feien dues revisions preventives a l’any. A partir d’aquest any només en faran una i es farà coincidir amb les analítiques de la legionel·losi. Fer dues revisions anuals, una abans de començar la temporada d’hivern i una altra després, és l’aconsellable, i no només per prevenir avaries més grosses, sinó per evitar ensurts ‘d’haver de córrer’. [...] Microscopis: En el nou contracte es contempla que la freqüència de revisió i neteja dels microscopis es redueixi a la meitat. En lloc de revisar-se cada any, ara serà cada dos anys”.*
  - Q-02186/2011: *“La nostra escola, a més, té rebenat un dels acumuladors de l’aigua calenta des del mes de novembre de 2010, la despesa de canviar-lo puja uns 2.300 € dels quals no disposa el Departament, aquest fet està originant que l’aigua calenta no hi arribi a les classes dels més petits, amb la qual cosa s’han de banyar per algun motiu els hem de traslladar al lavabo de les altres classes per tal de tenir aigua calenta, el canvi de bolquers es fa amb aigua freda. Per poder solucionar-ho l’escola s’havia de fer càrrec de la despesa, ara no es podrà fer.”.*
  - Q-02381/2011: *“El manteniment de l’escola també va a càrrec del mateix pressupost: pintar, arreglar finestres, persianes, cisternes, fluorescents...”.*
  - Q-02183/2011: *“Previst a mig termini, [...] Reducció del pressupost de manteniment de les instal·lacions. En aquests moments, això afecta al servei de dutxes dels vestidors del gimnàs.”.*
- **Condicions de provisió de serveis educatius a l’alumnat.** En determinats centres, com succeeix per exemple amb les escoles bressol de titularitat de la Generalitat de Catalunya, la provisió de determinats serveis depèn de la partida pressupostària assignada pel Departament d’Ensenyament. La reducció del pressupost ha tingut efectes en la qualitat de determinats serveis, com ara el menjador escolar:

- Q-02186/2011: *“Hem substituït la vedella que prenien en el menú per tall de porc, les mongetes verdes fresques han estat substituïdes per les bledes i el peix fresc ha estat substituït pel congelat. El suc de taronja natural també l’hem substituït per poma. La qualitat de la fruita que fins ara ens portava el fruiter l’hem hagut de rebaixar a una de més inferior qualitat, els berenars de les classes de maternals, nens i nenes de 2 a 3 anys, ja no es poden donar, les amanides ara són menys variades, només cogombre, enciam i/o soja o tomàquet.”*¹
- Q-02381/2011: *“Des de fa un mes aproximadament, per tal de contenir la despesa en productes de neteja, les famílies renten a casa seva les tovalloles, els pitets i llençols que els nens i nenes fan servir per dinar i dormir.”*

En aquest sentit, **(5) el Síndic recorda al Departament d’Ensenyament el deure que la dotació pressupostària garanteixi el dret a l’educació en condicions de qualitat, i demana que les restriccions pressupostàries no tinguin efectes sobre la qualitat de la prestació del Servei d’Educació de Catalunya.**

Alhora, el Síndic manifesta la seva preocupació sobre els efectes de mantenir restriccions pressupostàries al llarg del temps que afectin les dotacions dels centres. Hi ha mesures d’austeritat aplicades pels mateixos centres escolars que poden afectar estructuralment la qualitat del sistema si esdevenen permanents en el temps.

Finalment, i a fi de garantir el dret a l’educació de qualitat i en igualtat d’oportunitats, **(6) el Síndic demana al Departament d’Ensenyament que tingui especial cura en la provisió de recursos econòmics als centres amb una composició social menys afavorida i amb més concentració de necessitats educatives específiques, on l’exercici del dret a l’educació en igualtat d’oportunitats està menys garantit.**

4. La gratuïtat de l’ensenyament

El Departament d’Ensenyament recorda que l’assignació de les despeses de funcionament no es destina a finançar serveis i materials que adquireixen les famílies, sinó que es destinen al pagament de despeses com ara la llum, l’aigua, la calefacció, les telecomunicacions i el material bàsic per al funcionament del centre. La reducció d’aquesta partida, doncs, a criteri de l’Administració educativa, no té efectes en les famílies.

En aquest sentit, en el marc de la seva actuació, el Síndic de Greuges va demanar al Departament d’Ensenyament, per a una mostra de centres, informació específica sobre les quotes que han de fer front les famílies en concepte de material escolar i d’activitats complementàries. Segons les dades aportades pel Departament

---

¹ En el marc de la queixa Q-03776/2011, el Departament d’Ensenyament ha fet saber que, si bé durant alguns mesos aquesta situació es va produir, des del mes de setembre es s’hi van introduir algunes millores i la qualitat dels menjars ha tornat a augmentar.

d'Ensenyament, no hi ha modificacions rellevants de les quotes que abonen les famílies en els darrers cursos als centres analitzats.

Les informacions aportades pels consells escolars, però, apunten que la reducció de la partida pressupostària pot tenir efectes directes o indirectes sobre les quotes que paguen les famílies.

D'una banda, tal com ja s'ha exposat prèviament, l'anàlisi de les queixes constata que **part de la partida pressupostària que el Departament d'Ensenyament destina al funcionament dels centres s'inverteix en materials didàctics, fungible i no fungible, i que se suma a les quotes de material que les famílies ja abonen als centres anualment per a aquest concepte. Part d'aquesta partida també es destina a sufragar els costos de determinades activitats complementàries relacionades amb el projecte educatiu de centre.**

Per minimitzar l'impacte de la reducció sobre l'adquisició de material didàctic, hi ha centres que es plantegen o ja han decidit augmentar les quotes que abonen les famílies en concepte de material o de sortides i colònies, tal com exemplifiquen els següents fragments dels escrits de queixa tramesos a aquesta institució per consells escolars:

- Q-01987/2011: *"Si hem de fer sostenible l'escola i reequilibrar el pressupost amb d'altres ingressos i oferir un servei de qualitat, haurem de sol·licitar a les famílies que es facin càrrec de part del pressupost incrementant les seves aportacions".*
- Q-02145/2011: *"El Consell escolar va acordar, en la sessió de 31 de març, augmentar la quota per material escolar a causa de la disminució d'ingressos. Aquesta disminució ve donada tant per la reducció de les despeses de funcionament com per la manca de dotació econòmica dels programes d'innovació educativa".*
- Q-01520/2011: *"Tenint en compte que l'AMPA de la nostra escola no disposa de mitjans econòmics suficients per poder ajudar prou amb les adquisicions de material, mobiliari o maquinària, si els nostres ingressos del Departament disminueixen, és probable que les quotes que abonen les famílies s'hagin de pujar en un futur, almenys per poder cobrir part de les necessitats que actualment es cobreixen amb el pressupost de l'escola".*
- Q-02186/2011: *"Les famílies han de portar tots els productes d'higiene individual dels infants, és a dir, tovallolletes humides, paper de WC, paper eixugamans, paper de mocs, esponges de sabó, l'aigua de beure, el material d'experimentació i pintura i s'han de rentar les coses a casa. Les activitats docents també han de córrer a càrrec de les famílies, cosa que fins ara sovint pagava l'escola, el que origina que molts infants no puguin realitzar aquestes activitats per l'important despesa que sovint comporten".*
- Q-02392/2011: *"Els efectes de la reducció de la partida pressupostària [són] [...]; pujada de la quota de material per tal de poder fer font a les despeses corrents del centre".*

- Q-02255/2011. “Els efectes negatius de la reducció pressupostària del Departament d’Ensenyament en el nostre centre educatiu són els següents: [...]; repercussió directa en les quotes de material que paguen les famílies per poder continuar tenint el mínim material fungible”.
- Q-02169/2011: “Els efectes directes que tindran en el nostre centre: [...] Increment de la quota de material fungible a càrrec de les famílies”.

Cal tenir present que **aquesta contribució de les famílies en l’assumpció de costos de material, tecnologia i altres també es produeix, en alguns casos, de manera indirecta, a través de l’associació de mares i pares d’alumnat (AMPA)**. Hi ha nombroses AMPA que col·laboren amb l’escola a sufragar determinades despeses de funcionament del centre i relacionades amb l’activitat escolar. Aquesta contribució es pot veure incrementada per compensar possibles reduccions dels pressupostos dels centres, tal com mostra el següent fragment de queixa tramès a aquesta institució per un consell escolar:

- Q-01794/2011: “L’AMPA ens fa unes aportacions anuals a fons perdut per a qualsevol despesa necessària del centre, que surten de les aportacions que realitzen les famílies a l’associació i de subvencions de diferents organismes (cada cop més escasses). En els darrers dos anys, els hem hagut de demanar un esforç suplementari per incrementar aquesta aportació. [...] Amb la disminució de la partida pressupostària actual, l’aportació depares/mares i l’AMPA representarà el 28% del pressupost del centre, xifra força alta. Creiem en una escola pública i gratuïta, demanar aquest esforç per part de les famílies no és massa coherent.”.

En aquest sentit, convé recordar que la proporció de la partida pressupostària de funcionament del centre dedicada a sufragar costos de materials i activitats adreçades directament a infants acostuma a ser més gran als centres que presenten una composició social menys afavorida. **Part d’aquesta partida, de fet, es destina a compensar els impagaments de les quotes de material i d’activitats escolars de les famílies socialment menys afavorides, que es poden veure augmentades, a més, per efecte de la crisi econòmica. La reducció de la partida pressupostària a disposició del centre, doncs, pot limitar les seves oportunitats de compensar desigualtats educatives.**

- Q-01601/2011: “Com que les famílies de la nostra escola són d’un nivell socioeconòmic baix no podem compensar aquest pressupost pujant la quota de material que paguen les famílies, com sí que poden fer altres escoles. La crisi no només arriba a la nostra escola en forma de retallada pressupostària, moltes mares i pares estan a l’atur i haurem d’assumir un nombre important d’impagaments de llibres i material escolar.”.
- Q-01395/2011: (segons informació aportada pel Departament d’Ensenyament, aquest centre ha experimentat un augment dels impagaments de les quotes de material entre els cursos 2009/2010 i 2010/2011 del 25% al 35% de l’alumnat).

Davant d'aquesta situació, el Síndic recorda que l'ordenament jurídic vigent protegeix el dret a l'educació en igualtat d'oportunitats, a través, entre altres estratègies, de la gratuïtat de l'ensenyament.

La Llei orgànica 8/1985, de 3 de juliol, reguladora del dret a l'educació, en l'article 1, i la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, en l'article 4, garanteixen l'accés a l'educació bàsica en condicions de gratuïtat. La mateixa Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació, estableix en l'article 50 que el Departament d'Ensenyament ha d'assegurar els recursos públics per fer efectiva la gratuïtat dels ensenyaments obligatoris i dels declarats gratuïts (específicament el segon cicle de l'educació infantil, l'educació primària, l'educació secundària obligatòria, els programes de qualificació professional inicial i la formació professional de grau mitjà, tal com preveu l'article 5.2). I afegeix que en l'escolarització d'alumnes en aquests ensenyaments, els centres que presten el Servei d'Educació de Catalunya s'atenen al seu caràcter gratuït. De fet, la gratuïtat d'aquests ensenyaments és un dels principis que ordenen la prestació del Servei d'Educació de Catalunya, d'acord amb l'article 43, i el Govern ha de garantir aquesta gratuïtat amb la dotació de recursos econòmics necessaris als centres, tal com preveu l'article 199.

En vista d'aquestes consideracions, **(7) el Síndic demana al Departament d'Ensenyament que la reducció de la dotació pressupostària als centres docents garanteixi el principi de gratuïtat de l'ensenyament i que no afecti els costos d'escolarització que han de fer front les famílies.**

5. L'estabilitat del projecte educatiu

La Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació, estableix en l'article 197 que la gestió pública de recursos econòmics del sistema educatiu s'ha de regir, entre d'altres, pel principi d'estabilitat pressupostària. Aquesta estabilitat ha de facilitar als centres educatius assolir els seus objectius i consolidar el propi projecte educatiu i l'organització pedagògica del centre.

En aquest sentit, les informacions facilitades pels mateixos centres escolars en els seus escrits de queixa posen de manifest les dificultats de garantir l'estabilitat de projectes educatius i de planificar inversions de millora a mitjà i llarg termini, a causa de les alteracions pressupostàries que han experimentat els centres en els darrers anys. A tall d'exemple:

- Q-03840/2011: *“La disminució del pressupost ens ha obligat a: [...] Limitar les dotacions destinades als projectes d'escola o bé prioritzar-ne la seva assignació; La reducció fa molt difícil tenir objectius a llarg termini que requereixin pagaments fixos a llarg termini, doncs no es poden plantejar inversions de millora. Aquesta situació suposa: [...] No poder impulsar adequadament els projectes és un factor gens motivador per al professorat implicat i un llast per a la millora de la qualitat pedagògica.”*

- Q-01600/2011: “Les restriccions pressupostàries han ocasionat en el nostre centre [...] Aturada o retard en projectes de millora iniciats els cursos anteriors amb expectatives de futur i que no podem garantir per manca de convocatòria d’ajuts o provisió de materials. Concretament, al nostre centre afecta a: reciclatge de llibres, dotació de pissarres digitals a les aules de primària iniciada el curs, continuïtat del projecte d’anglès a EI.”.
- Q-01520/2011: “El Departament d’Ensenyament impulsa la implantació de projectes pedagògics d’innovació i una vegada acabat el procés ens quedem sense prou recursos ni econòmics ni personals. En concret, la nostra escola va participar en un projecte de biblioteca PuntEdu i en un altre d’anglès sense cap continuïtat després del termini de 3 cursos. Un projecte pedagògic que es fa durant tres cursos passa després a la història d’aquella escola per la supressió dels recursos tant econòmics com humans.”.
- Q-02312/2011. “En data 30 de juny de 2010 va signar [...] l’Acord Quadriennal d’Aplicació del Pla Estratègic per a la Millora de la Qualitat del Servei Educatiu [...] durant el període 2010-2014. [...] En aquest document es parla d’uns recursos addicionals perquè el centre desenvolupi el Pla Estratègic. [...] En data d’avui, només s’ha rebut la quantitat de 32.459€ [que representa el 13% del total a percebre en el període, i el 54% del que haguessin hagut de percebre el curs 2010/2011], la qual cosa limita la implementació del pla en els terminis previstos.
- Q-01591/2011: “Pedagògicament, havíem posat molta il·lusió en un Pla Estratègic que no podrà planificar-se ni utilitzar-se com a estratègia. Ja en aquests darrers anys, les estratègies i objectius a mig i a llarg termini han anat quedant tocades perquè les condicions s’han anat enterbolint i encotillant.”.

Aquesta estabilitat del projecte educatiu de centre s’ha vist afectada per la reducció de la partida pressupostària dels centres, ja exposada precedentment, però també per la minoració de la inversió directa o indirecta als centres per part del Departament d’Ensenyament a través de determinades mesures i programes, que són font de recursos humans i materials addicionals i que contribueixen a finançar actuacions educatives per a l’alumnat dels centres. La minoració d’aquesta inversió, doncs, pot afectar la consolidació i el desenvolupament dels projectes educatius dels centres.

D’acord amb les informacions rebudes, l’estabilitat del projecte educatiu de centre es pot veure condicionada per:

- la reducció o l’eliminació de les dotacions associades als programes d’innovació educativa (Punt Edu, ARTic, etc.);
- la reducció de l’assignació de recursos específics de suport de què disposen els centres per atendre adequadament la diversitat d’alumnat (aules d’acollida, auxiliars i tècnics de suport, etc.);
- la reducció pressupostària de determinats programes d’intervenció socioeducativa de territori, com ara els plans educatius d’entorn, que reforçaven els projectes de centre i que han vist créixer el seu finançament en els darrers anys;

- la incertesa en relació amb la continuïtat i el finançament de les actuacions compreses en els projectes per a la millora de la qualitat dels centres educatius públics (PMQCE), que incorporava fins ara els programes PROA i els plans d'autonomia de centre (PAC), entre d'altres, i que s'estan substituint pels acords de coresponsabilitat previstos en l'article 92 de la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació, i en l'article 12 del Decret 102/2010, de 3 d'agost, d'autonomia dels centres educatius.

En efecte, el Departament d'Ensenyament preveu, a mesura que els PMQCE o plans d'autonomia de centre (PAC) finalitzin la seva vigència, impulsar i prioritzar acords de coresponsabilitat amb centres educatius per a l'aplicació del seu projecte educatiu, a fi que es desenvolupin estratègies orientades a assegurar l'equitat i a millorar els resultats educatius en entorns de característiques socioeconòmiques i culturals especialment desfavorides o singulars, o projectes d'excel·lència educativa que aportin experiències de qualitat al sistema educatiu.

En aquest sentit, **(8) el Síndic demana al Departament d'Ensenyament que garanteixi, sobre la base del principi d'estabilitat pressupostària, una certa estabilitat dels recursos assignats als centres per consolidar els seus projectes educatius, sens perjudici d'incorporar les adequacions necessàries derivades de la rendició de comptes i de l'avaluació de la implementació d'aquests projectes educatius.**

6. La dotació de professionals als centres

Els consells escolars de centre que han presentat queixa també manifesten la seva disconformitat pel fet que les restriccions pressupostàries vigents hagin comportat, presumptament, una reducció dels professionals que treballen als centres educatius.

D'una banda, a criteri d'aquests consells escolars de centre, aquesta reducció de professionals suposadament es va produir per l'entrada en vigor del Decret 109/2011, d'11 de gener, pel qual s'estableixen els criteris d'aplicació de la pròrroga dels pressupostos de la Generalitat de Catalunya per al 2010 mentre no siguin vigents els del 2011 i la Instrucció 1/2011, de 8 de febrer, que, presumptament, preveu no substituir baixes permanents i temporals de personal com ara:

- personal d'educació infantil en llars d'infants;
- personal d'administració i serveis de la Generalitat (conserges, personal administratiu, etc.);
- personal tècnic d'educació infantil;
- personal d'educació especial (educadors, auxiliars, fisioterapeutes, etc.);

Els consells escolars també lamenten que aquesta mateixa normativa prevegi presumptament substituir només el 50% de les baixes de personal docent.

En aquest sentit, l'article 9 del Decret 109/2011, d'11 de gener, pel qual s'estableixen els criteris d'aplicació de la pròrroga dels pressupostos de la Generalitat de Catalunya per al 2010 mentre no siguin vigents els del 2011, estableix que "a partir de l'1 de gener de 2011 i durant el període de pròrroga pressupostària: a) No es podran reposar els efectius de personal que hagin causat baixa per jubilació, defunció o qualsevol altra forma d'extinció definitiva de la relació laboral, llevat del personal docent del departament competent en matèria d'educació [...], en què es manté l'actual taxa de reposició del 50%. b) No es podrà nomenar nou personal interí ni contractar personal laboral per cobrir places vacants o llocs de reforç, llevat dels casos permesos per les taxes de reposició previstes en l'apartat a)".

La Instrucció 1/2011, de 8 de febrer, per l'aplicació de les mesures específiques en matèria de personal previstes en el Decret 109/2011, precisa que, pel que fa a la reposició d'efectius de les vacants que es produeixin com a conseqüència de l'extinció de la relació laboral, "els llocs de treball que esdevinguin vacants no poden ésser ocupats de nou i seran amortitzats", amb l'excepció del personal docent. I pel que fa al nomenament de personal interí i contractació temporal de personal laboral, estableix que "no es poden efectuar nous nomenaments de personal interí ni contractacions temporals de personal laboral per cobrir places vacants o per substituir transitòriament el personal que deixi d'exercir les funcions pròpies d'un lloc de treball per qualsevol causa prevista a la normativa" (amb algunes excepcions, entre les quals també hi ha el personal docent). "Les funcions o les tasques que es deixin d'exercir seran assumides per la resta de personal. [...] Així mateix, els llocs de treball que esdevinguin desocupats només podran ser coberts per personal funcionari o laboral fix, d'acord amb els sistemes de provisió de llocs de treball previstos en la normativa de funció pública".

Aquestes limitacions establertes en el mateix Decret van ser modificades posteriorment en el cas dels centres educatius per l'Acord de Govern de 15 de març de 2011, que ha establert permetre una taxa de reposició de vacants del 50%, no només per al personal docent, com ja estava previst, sinó també per al personal d'administració i serveis adscrit a centres i serveis educatius del Departament d'Ensenyament. Es tracta de personal que aconsegueix tasques de suport essencial a l'activitat docent i d'atenció directa a l'alumnat en àmbits com el primer cicle de l'educació infantil (zero a tres anys), l'educació a infants amb necessitats educatives especials o el suport administratiu a la preinscripció, matriculació, gestió i el manteniment dels centres docents de titularitat de la Generalitat de Catalunya.

En tot cas, la Secretaria d'Administració i Funció Pública exerceix el control dels llocs de treball que queden desocupats i de la seva possible reposició o substitució. Pel que sembla, les informacions rebudes indiquen, de fet, que l'afectació es produeix especialment en el cas de determinades categories laborals de personal no docent, a l'hora de substituir baixes temporals, i, en menys mesura, en el conjunt de personal dependent del Departament d'Ensenyament, a l'hora de reposar baixes definitives.

D'altra banda, diversos consells escolars també lamenten que la dotació de personal dels centres també es veu afectada, presumptament, per la manca de substitució de les baixes de personal docent de curta durada i per la durada a partir de la qual es nomena un substitut als centres públics docents.

Durant el temps en què una vacant de personal docent roman sense substituir, el centre disposa de recursos humans més limitats.

En aquest sentit, la Resolució EDU/1345/2010, de 26 d'abril, per la qual es dicten instruccions referides a la gestió de la borsa de treball de personal docent i per a la compactació de les vacants i substitucions als centres públics dependents del Departament d'Educació per al curs 2010-2011, estableix que "es cobriran amb personal substituït des del primer dia les baixes per llicència per malaltia, així com les altres llicències o permisos de 4 dies o més de durada corresponent al professorat que imparteix l'educació infantil i primària o educació secundària obligatòria. Els altres permisos i llicències de curta durada i les baixes mentre no s'hagi incorporat el personal substituït hauran de ser atesos amb el professorat de la plantilla pròpia i així s'haurà de preveure en l'organització horària dels centres" (7 dies o més de durada en el cas de baixes de professorat en la formació professional específica de grau mitjà i als centres i aules de formació de persones adultes, i 14 dies o més en el cas de professorat de batxillerat, formació professional específica de grau superior, i ensenyaments de règim especial).

Pel que fa a personal no docent, les informacions rebudes dels centres afectats exposen que les baixes se substitueixen, especialment en determinades categories laborals, amb terminis superiors als quatre dies.

I, finalment, diversos consells escolars també lamenten que aquesta reducció de personal als centres s'ha accentuat arran de la supressió de la sisena hora en la majoria de centres públics de primària i de l'ampliació de les hores setmanals de dedicació a docència del personal docent. A criteri de les persones interessades, aquesta mesura ha comportat no només la reducció d'hores que el professorat destinava a tasques de coordinació i organització interna del centre, sinó també que s'hagi reduït el nombre de professorat present al centre.

En aquest sentit, l'Acord GOV/71/2011, de 10 de maig, pel qual s'adopten mesures excepcionals en matèria de personal docent no universitari dependent de la Generalitat de Catalunya durant el període 2011-2015, ha regulat a l'alça el nombre d'hores de docència directa que cada docent ha d'impartir, en la línia de retornar a la dedicació que es produïa abans de la implantació de la sisena hora l'any 2006. Així, per exemple, de les 23 hores setmanals que impartien fins a l'actualitat els mestres d'educació infantil i primària, a partir del curs 2011/2012 s'ha passat a 24 hores, i pel que fa al cos de professors d'ensenyament secundari, de les 18 hores, s'ha passat a impartir 19 hores.

Sobre aquesta reducció de personal als centres educatius, el Departament d'Ensenyament recorda que les mesures adoptades tenen per objectiu abordar les restriccions pressupostàries i mantenir alhora la plantilla global de personal docent actual, que es recull en la taula següent. Per atendre les necessitats d'escolarització creixent, derivades de l'increment del nombre d'alumnat, s'ha augmentat la dedicació horària a docència del professorat i s'ha distribuït aquesta plantilla global en un nombre més elevat de grups i centres.

Personal docent als centres públics de Catalunya

	Curs 2008/2009	Curs 2009/2010	Curs 2010/2011
Escoles	35.005	35.378	36.065
Instituts, EOI i EASD	27.960	27.760	27.872
Centres de formació d'adults	919	1.063	1.070
Total	63.884	64.201	65.007

Font: Departament d'Ensenyament.

De fet, l'estudi de les queixes constata que, en efecte, nombrosos centres han experimentat una reducció del nombre de personal docent, malgrat que hagin pogut mantenir o augmentar el nombre d'alumnat. A tall d'exemple, dels deu centres que han presentat queixa i sobre els quals aquesta institució ha pogut recollir les dades de plantilles i alumnat dels cursos 2010/2011 i 2011/2012, en nou s'ha produït un decrement del nombre de personal docent present al centre respecte al curs precedent, tot i que el nombre de grups s'hagi mantingut estable.

Adicionalment, el Departament d'Ensenyament exposa que el sistema de cobertura de personal docent no s'ha vist modificat, de manera que les baixes permanents i temporals es cobreixen sense cap excepció com s'havia estat fent fins ara, d'acord amb els terminis i el procediment previstos en la Resolució EDU/1345/2010, de 26 d'abril, per la qual es dicten instruccions referides a la gestió de la borsa de treball de personal docent i per a la compactació de les vacants i substitucions als centres públics dependents del Departament d'Educació per al curs 2010-2011.

L'estudi de les queixes confirma que, tal com ja manifesta el Departament d'Ensenyament, la majoria de baixes de personal docent s'ha cobert dins del termini màxim establert (tenint present que els nomenaments es fan els dilluns, dimecres i divendres i, per tant, si el centre comunica una incidència a última hora d'un d'aquests dies, el nomenament es fa l'endemà, i la substitució es fa efectiva el dia següent). Pel que fa a personal no docent, en canvi, com ja s'ha esmentat, les informacions rebudes coincideixen a destacar que les baixes se substitueixen, especialment en determinades categories laborals, en terminis més amplis.

Fetes aquestes consideracions, en l'àmbit de la provisió de personal als centres docents, d'acord amb les competències que té assignades, la intervenció del Síndic es limita, en primer lloc, a supervisar que les dotacions de professionals als centres compleixin l'ordenament jurídic vigent, principalment la normativa esmentada anteriorment i també la Resolució de 27 de maig de 2011, per la qual es fixen els criteris generals per a la confecció de les plantilles de professorat dels instituts per al curs 2011-2012 i de supressió o transformació dels llocs de treball actuals.

En aquest sentit, l'estudi de les queixes només ha detectat algun cas puntual d'infradotació de plantilles en centres a partir dels estàndards que estableix la norma, bé per errors concrets en el nomenament de personal substitut, bé per manca de disponibilitat de determinats perfils o de determinades necessitats de substitució en la borsa de treball del Departament d'Ensenyament. A tall d'exemple:

- Q-01933/2011. *“Aquest curs ens ha passat en dues ocasions haver de passar dies cobrint la baixa d’un mestre de més de 4 dies. Quan ens hem adreçat a l’òrgan competent la resposta ha estat que la no cobertura de les places s’havia donat a causa d’errors.”.*
- Q-02061: *“En alguns dels nostres centres, quan s’ha sol·licitat un substitut per a cobrir la baixa d’algun mestre, la sol·licitud no ha tingut efecte fins més tard del que és habitual. La resposta dels Serveis Territorials d’Ensenyament ha estat que s’han produït errades.”.*
- Q-01526/2011. [El mateix Departament d’Ensenyament exposa que una tècnica d’educació especial es va substituir cinc mesos més tard per no haver trobat cap persona interessada a fer 22,5 hores setmanals.]

I, en segon lloc, en aquesta matèria, la intervenció del Síndic es limita a constatar que les dotacions de professionals als centres garanteixin l’atenció de les necessitats educatives de l’alumnat i, en general, l’exercici efectiu del dret a l’educació en condicions de qualitat i igualtat.

De fet, l’anàlisi de les queixes rebudes constata que en diversos centres aquestes mesures relacionades amb la provisió de personal havien incidit de manera directa en l’atenció educativa que es presta a l’alumnat, especialment el que presenta més dificultats d’escolarització. Els consells escolars exposen que la reducció de personal docent i de suport limita sobretot les possibilitats de fer desdoblaments i d’articular estratègies d’atenció individualitzada. A tall d’exemple:

- Q-02145/2011: *“la qualitat educativa se n’ha ressentit: menys desdoblaments, menys hores d’atenció individualitzada, menys atenció a l’alumnat amb dificultats, menys hores per elaborar, coordinar i aplicar els programes d’innovació educativa i menys recursos econòmics per invertir.”.*
- Q-01598/2011: *“Respecte a la reducció de plantilla (curs actual: 1,5 mestre menys aquest curs segons la “Resolució de plantilles”), això suposa que s’haurien pogut fer: 10 hores d’atenció d’un especialista d’Educació Especial a 10 alumnes d’educació infantil que no han pogut gaudir d’aquesta atenció; 5 hores de desdoblament de grups a 4t (els dos grups es convertirien en tres); 3 hores de reforç de lectura i comprensió a 4t; 4 hores de suport dins l’aula per a cada un dels cursos de cicle superior. És a dir, s’han reduït els desdoblaments i els suports dins l’aula, els suports a petits grups i les atencions individualitzades.”.*
- Q-01445/2011: *“Aquest curs hi ha 3 alumnes més que el curs passat i en canvi tenim un mestre de menys amb el que això comporta tant per atendre alumnes amb més necessitats educatives, com per flexibilitzar grups... El curs passat teníem mitja dotació de mestre d’aula d’acollida per atendre l’alumnat nouvingut amb més o menys el mateix nombre d’alumnes de nova incorporació que enguany, en canvi ara aquest curs ja no tenim cap dotació.”*

- Q-02392/2011: “Explicitem els efectes de la reducció de la partida pressupostària i de la dotació de professionals en el nostre centre [...]: Disminució de les matèries optatives ofertes a batxillerat; disminució de les hores dedicades als reforços en les matèries instrumentals a l’ESO (llengua catalana, llengua castellana i matemàtiques); disminució horària de l’atenció a l’alumnat amb necessitats educatives especials; [...]”.
- Q-01591/2011: “Des de fa tres anys, sense haver baixat significativament la matrícula, hem estat objectiu de retallades de plantilla i de recursos cada any. Cada curs hem d’anar renunciant a projectes i iniciatives que havien funcionat (aula taller, desdoblaments,...). (...). Totes aquestes minoraions, també, han anat creant efectes secundaris menys tangibles... si en aquests moments a l’institut hi ha una direcció sense haver presentat candidatura, és conseqüència d’una d’aquestes retallades, que va generar tensions...”.
- Q-01520/2011: “El curs 2010-2011 ens van retallar la plantilla suprimint la dotació de mitja persona de reforç tot i que tenim un nombre elevat d’alumnes amb necessitats educatives. [...] Actualment, amb la reducció de la mitja persona de reforç, hem hagut de reduir hores de reforç.”.
- Q-07372/2011: “L’escola [...] ha patit durant els últims anys una reducció de mestres que ens ha portat a la situació actual. El curs 2006-2007 l’escola tenia 35 mestres i una educadora: una persona de suport per la biblioteca de mitja jornada, i 1 mestra d’aula d’acollida; també dues vetlladores amb una dedicació de 25 hores cada una. [...] El curs 2010-2011 continuem amb 32 mestres i només 24 hores de vetlladora. El curs 2011-2012 hem perdut 2 mestres amb l’eliminació de la sisena hora. Ens quedem només amb 10 hores de vetlladora. En els últims anys hem perdut 6 mestres i moltes hores de reforç.”.
- Q-02312/2011. “Aquesta reducció [de la plantilla de professorat] afectarà a la impartició de matèries. I precisament en el nostre centre, hi afectarà d’una manera particular ja que caldrà que professors que no són especialistes en determinades matèries les hauran d’impartir. (...) La reducció de plantilla no permetrà fer grups d’alumnes més reduïts que puguin, amb una atenció especial i una dedicació personalitzada, accedir, amb uns mínims d’aprenentatges adquirits, al món laboral.”.
- Q-01435: “TEI: [...] gaudeix d’un terç de reducció de jornada per cura d’un fill menor de sis anys. No ha estat coberta aquesta reducció durant aquest curs.”.
- Q-02169/2011: “Els efectes que tindran en el nostre centre: [...] reducció de l’atenció personalitzada als alumnes en grups més reduïts.”.
- Q-02071/2011: “La reducció del personal d’administració suposa oferir un servei molt limitat de secretaria a les famílies, que sovint tenen dificultats per adreçar-se al centre en l’horari que actualment podem oferir.”.
- Q-01794/2011: “L’horari de la sisena hora suposa menys hores del personal en plantilla per fer agrupaments flexibles i reforços.”.

- Q-02634/2011: *“Aquestes mesures s’estan traduint en: restriccions en la plantilla del personal docent. Restriccions en la plantilla del personal administratiu. Supressió de les substitucions de personal laboral per malaltia. Augment de l’horari lectiu i reducció del de coordinació dels/les mestres. Reducció del personal de suport a la tasca educativa (vetlladors, tècnics d’educació infantil...). [...] Supressió dels programes d’innovació...”*.

Caldrà valorar, en tot cas, si la reorganització interna del centre amb la posada en funcionament del suport escolar personalitzat (SEP), planificat pel Departament d’Ensenyament per al curs 2011/2012, que acompanya la supressió de la sisena hora, ha permès compensar aquests efectes de la reducció de personal en l’atenció individualitzada de l’alumnat. En aquest sentit, el Departament d’Ensenyament ha previst que es mantingui una dotació de professorat als centres per atendre l’alumnat que ho necessiti, que es dedica al suport escolar personalitzat (SEP), i que tots els centres d’educació infantil i primària organitzin actuacions d’aquest tipus en horari escolar lectiu i no lectiu.

Pel que fa al procediment de cobertura de baixes per part del personal del centre, els consells escolars també manifesten que, en un context de dotació més baixa dels centres, l’atenció de l’alumnat mentre les substitucions no es cobreixen esdevé més complexa, i que això va en detriment de la qualitat educativa que es presta. A tall d’exemple:

- Q-01520/2011: *“Durant tot el curs, hem tingut baixes de mestres per malaltia que no han superat els quatre dies i no són cobertes per substitucions. Darrerament, la baixa d’un professor no es va cobrir durant més de dues setmanes, fet que ha repercutit en el bon funcionament i organització de l’escola, arribant un dia a la necessitat de repartir l’alumnat d’un nivell entre les altres classes de primària.”*
- Q-01933/2011. *“[mentre no es cobreixen les substitucions], en ocasions cal ajuntar més d’una classe amb les dificultats d’espai que això representa al nostre centre, hi ha desdoblaments o suports a alumnes amb dificultats que no es poden atendre amb normalitat, i altres alteracions horàries com les vigilàncies del pati, o coordinacions de mestres que no es poden dur a terme.”*
- Q-02061: *“Mentre no arriba una persona per a substituir el/la mestre/a de baixa, als centres cal ajuntar grups en una mateixa aula, deixar d’impartir alguna especialitat o àrea, deixar de dur a terme els reforços o suports als alumnes que ho necessiten, i per tant, altera el ritme habitual i ordinari de les nostres escoles, que ja tenen una organització complicada pel fet de ser escoles rurals.”*
- Q-01530/2011. *“... no substituir cap baixa permanent ni temporal del personal següent que afecta al nostre centre: 2 conserges i 1 administrativa; 1 educador d’educació especial, 1 auxiliar d’educació especial. Això suposa un trasbals per a l’institut, afectant directament l’organització, l’atenció a les famílies i a l’alumnat, i especialment, pel que fa a l’educadora i l’auxiliar d’educació especial que treballen directament amb l’alumnat i el professorat, el treball qualitatiu.”*

En vista d'aquestes consideracions, **(9) el Síndic recorda al Departament d'Ensenyament que la gestió de la provisió de personal als centres, docent i no docent, malgrat les restriccions pressupostàries, no pot vulnerar el dret de l'alumnat a una educació de qualitat i en condicions d'igualtat, i demana que s'analitzin de manera sistemàtica els efectes que les decisions adoptades en la gestió de personal poden generar sobre l'atenció educativa i s'adoptin les mesures correctores o compensatòries que escaiguin, en cas que es verifiquin efectes negatius.**

7. L'atenció de les necessitats educatives especials

Des de la perspectiva de la promoció de la igualtat d'oportunitats en educació, cal destacar la importància de la tasca que desenvolupen els serveis educatius i de suport als centres (EAP, ELIC, CREDA, etc.), i també dels recursos específics de què disposen els centres (aules d'acollida, USEE, tècnics de suport, programa PROA, etc.) per atendre adequadament la diversitat d'alumnat i les dificultats d'escolarització existents. La correlació existent entre l'origen social i l'èxit escolar fa que aquests recursos i serveis siguin fonamentals per combatre les desigualtats educatives.

En aquest sentit, els darrers informes anuals que el Síndic ha presentat al Parlament de Catalunya han posat de manifest que, en els darrers cursos escolars, com a conseqüència, en part, de les polítiques de contenció de la despesa derivades de la crisi econòmica, s'han intensificat els problemes relacionats amb la cobertura i la intensitat de la intervenció d'aquests recursos i serveis. La mateixa institució del Síndic ha rebut nombroses queixes relacionades amb la reducció i la insuficiència d'hores de dedicació dels professionals que donen suport educatiu als centres escolars (EAP, LIC, vetlladors, aules d'acollida, etc.).

En aquest context, les escoles amb més diversitat poden experimentar dificultats més grans davant dels nous escenaris, a causa de la reducció de la dotació dels professionals destinats a implementar programes innovadors i d'atenció a la diversitat, i també dels professionals dels serveis de suport educatiu. De fet, en el marc de les seves actuacions, el Síndic de Greuges ha recordat al Departament d'Ensenyament que la presència de necessitats educatives específiques als centres escolars no és avui, en termes generals, inferior a la de cursos precedents. És cert que les necessitats experimenten canvis, i que aquests serveis de suport es poden anar reformulant. Cal tenir present, però, que en conjunt aquests serveis i programes tendeixen a garantir l'atenció a la diversitat del centre i a donar respostes específiques a les necessitats educatives que presenta, i el fet de reduir-los pot afectar negativament la capacitat dels centres de donar aquestes respostes específiques. Així, molts dels centres que han presentat queixa recorden que aquesta reducció de plantilles no només va en detriment de la qualitat de l'atenció educativa de l'alumnat amb necessitats educatives específiques, sinó de la proposta educativa que ofereixen al conjunt de l'alumnat, ja que limita les possibilitats de fer desdoblaments o altres activitats educatives.

Fetes aquestes consideracions, la institució del Síndic ha constatat que un dels col·lectius més afectats per les mesures d'austeritat que ha aplicat el Departament d'Ensenyament és l'alumnat amb necessitats educatives especials.

És especialment significativa, per exemple, una queixa formulada per la Federació d'Ensenyament de CCOO de Catalunya, pendent de resolució, referida a l'atenció educativa als alumnes amb discapacitat, que no consideren que es garanteixi de manera adequada (Q-06279/2011). Entre altres aspectes, les persones interessades manifesten la seva disconformitat pels efectes de les restriccions pressupostàries sobre la presumpta manca de cobriment de les reduccions de jornada dels educadors d'educació especial de CEE o de centres ordinaris que atenen els alumnes de les USEE, la qual cosa fa que aquest alumnat no sigui atès ni rebi el suport necessari pel personal assignat durant tot l'horari escolar; sobre la presumpta manca de cobriment de les reduccions de jornada i de les baixes temporals dels auxiliars d'educació especial, que deixa un important nombre d'alumnes amb discapacitat sense el personal assignat durant tot l'horari, de manera que no se li assegura el dret a tenir el suport que necessita; sobre la presumpta disminució de les hores de personal vetllador assignat als centres educatius públics respecte el curs anterior, sense que hagin disminuït les necessitats, etc. En alguns casos, la reducció d'hores de suport ha estat acompanyada de l'augment dels alumnes amb necessitats de suport (Q-02145 o altres).

En aquest sentit, el Síndic recorda que la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació, estableix en els articles 2 i 81 la inclusió escolar com a principi rector del nostre sistema educatiu, i l'escola inclusiva com a base per a l'atenció de tots els alumnes, independentment de les seves condicions i capacitats. En aquest context, doncs, els infants amb necessitats educatives especials tenen dret a gaudir de les mateixes oportunitats educatives que qualsevol altre infant escolaritzat.

Si bé és cert que el Departament d'Ensenyament ha incrementat en els darrers temps la seva inversió en estratègies per avançar cap a l'objectiu de l'escolarització inclusiva, com passa amb el desplegament progressiu de les USEE, les queixes rebudes posen de manifest algunes disfuncions relacionades amb la insuficiència de recursos per atendre des del sistema educatiu ordinari aquestes necessitats educatives especials.

De fet, l'estudi d'aquestes queixes constata que l'evolució de la dotació de professionals de suport de què disposen els centres no sempre està en consonància amb l'evolució de les necessitats d'atenció que requereixen els alumnes que escolaritzen, i que l'assignació de professionals de suport no sempre té en compte les prescripcions fetes pels EAP o per altres serveis educatius i de salut. Especialment en l'actual context de restricció pressupostària, es poden trobar centres que, tot i que hi ha augmentat el nombre d'alumnat amb necessitats educatives especials, han experimentat un decrement de la dotació d'hores de vetllador o d'intervenció de l'EAP respecte al curs anterior. Pel que fa als vetlladors, per exemple, les administracions afectades exposen que l'assignació d'hores a cada centre depèn de les sol·licituds rebudes cada curs i de la disponibilitat d'hores, que són finites i no necessàriament estan condicionades al nombre de sol·licituds existents.

Davant d'aquests dèficits de recursos, el Síndic considera que condicionar les hores assignades de professionals de suport als centres a una bossa limitada de dedicació provoca (o pot provocar) que hi hagi necessitats educatives especials no suficientment cobertes o desigualment cobertes en funció del centre d'escolarització de l'infant (depenent, per exemple, del nombre d'alumnat amb necessitats educatives especials en cada centre o altres).

En aquest sentit, **(10) el Síndic recorda que la inclusió escolar és un principi rector del nostre sistema educatiu i un dret de l'alumnat, i sol·licita que l'assignació de recursos de suport als centres estigui condicionada a l'evolució de les necessitats educatives especials presents, no pas limitades pressupostàriament, a fi de garantir que aquestes necessitats quedin cobertes adequadament.** Altrament, es podria vulnerar el dret a l'educació en igualtat d'oportunitats dels alumnes amb necessitats educatives especials protegit per l'ordenament jurídic.

En el marc de la resposta rebuda en algun dels expedients de queixa, el Departament d'Ensenyament fa referència que la inclusió escolar, si bé és un principi que inspira la Llei 12/2009, d'educació, és una realitat desitjable que en alguns moments pot desbordar la capacitat de generació de recursos per fer-la possible, especialment en moments de crisi econòmica. Sobre aquest assumpte, el Síndic considera que la inclusió escolar, a més de ser una realitat desitjable, és un dret de l'alumnat amb necessitats educatives especials protegit per l'ordenament jurídic i que les administracions afectades han de garantir en condicions adequades. L'actual període de contenció de la despesa, doncs, no ha d'afectar el compliment d'un dret bàsic, el dret a la inclusió escolar en igualtat d'oportunitats per part de l'alumnat amb necessitats educatives especials.

Els dèficits d'escolarització inclusiva es fan presents també en les activitats complementàries i extraescolars i als serveis de menjador i transport escolars. En el marc de l'activitat del Síndic, hi ha nombroses queixes per la manca d'oportunitats especialment de l'alumnat amb discapacitat a l'hora d'accedir a aquestes activitats i serveis, i pels dèficits en la provisió de personal de suport per part de l'Administració afectada que acompanyi la seva participació.

El reconeixement del dret a l'educació en igualtat d'oportunitats en un sentit més ampli és especialment important perquè, a mesura que s'amplien els drets relacionats amb l'escolarització i se'n promou la universalització, les desigualtats educatives estan més condicionades per l'accés dels infants i adolescents a altres recursos educatius fora del temps escolar.

El caràcter inclusiu del sistema educatiu i la progressiva incorporació de l'alumnat amb necessitats educatives especials als centres ordinaris han accentuat els requeriments de compensar les desigualtats en l'àmbit no lectiu.

Aquesta institució, de fet, ha defensat que, d'acord amb la normativa vigent, el caràcter lectiu o no lectiu dels serveis i de les activitats educatives no justifica l'existència de criteris d'admissió que puguin ser discriminatoris, ni eximeix l'Administració educativa d'intervenir per compensar les desigualtats d'accés.

Les activitats organitzades més enllà de l'horari lectiu als centres escolars no constitueixen una prestació de caràcter obligatori, però un cop establertes en una escola, tots els alumnes hi han de poder accedir en condicions d'igualtat, amb independència de les seves característiques personals.

8. Les condicions laborals dels professionals

Les queixes rebudes també manifesten la disconformitat dels professionals amb la reducció de les condicions salarials i amb la pèrdua de determinats drets laborals de què anteriorment disposaven, relacionats fonamentalment amb els nous criteris de substitucions de baixes del personal, exposats més amunt. A tall d'exemple:

- Q-01788/2011: *“La TEI ha sol·licitat reducció de jornada per atenció a un fill menor i l'hora d'al·letament, [...] que fins ara podien compactar i el Departament nomenava un substitut ara no ho fa, amb la qual cosa per necessitats del servei no he pogut autoritzar la compactació i la reducció de jornada no s'ha cobert amb cap substitut.”*

Pel que fa a la reducció de salaris del personal dels centres, aplicada a partir del mes de juny de 2010 amb una minoració del sou del 5%, el Departament d'Ensenyament exposa que ha estat idèntica a la que s'ha aplicat al conjunt de treballadors de la Generalitat de Catalunya, d'acord amb el que estableix el Decret llei 3/2010, de 29 de maig, de mesures urgents de contenció de la despesa i en matèria fiscal per a la reducció del dèficit públic.

Sobre aquest assumpte, convé recordar que el Síndic de Greuges vetlla per la protecció i la defensa dels drets i les llibertats reconeguts per la Constitució, per l'Estatut i per les normes de desplegament corresponents i, amb aquesta finalitat, supervisa l'activitat de les administracions, els organismes, les empreses i les persones a què fa referència l'article 78.1 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya.

En vista d'aquest marc competencial, **(11) el Síndic considera, d'una banda, que la reducció salarial aplicada no ha de tenir necessàriament efectes sobre el dret dels infants a l'educació en condicions de qualitat i equitat. I, d'altra banda, i com a conseqüència de l'anterior, també considera que deriva d'una mesura legislativa de política econòmica per reduir el dèficit públic, l'oportunitat de la qual no correspon valorar a aquesta institució d'acord amb l'àmbit d'actuació esmentat anteriorment, sens perjudici de poder conèixer possibles irregularitats de gestió o procedimentals per part de les administracions i entitats implicades en l'aplicació del Decret llei 3/2010, de 29 de maig.** En aquest sentit, de les queixes rebudes per part dels consells escolars no es dedueixen possibles irregularitats o errors en l'aplicació de la normativa.

Alhora, cal destacar que el Defensor del Poble ha decidit no interposar un recurs d'inconstitucionalitat contra el Reial decret llei 8/2010, de 20 de maig, pel qual s'adopten mesures extraordinàries de reducció del dèficit públic.

Sens perjudici de tot això, també cal tenir en compte que la Sala Contenciosa Administrativa de l'Audiència Nacional ha admès a tràmit el recurs contenciós administratiu formulat per CCOO contra la resolució de la Secretaria d'Estat d'Hisenda i Pressupostos que dicta les instruccions per aplicar el Reial decret llei 8/2010, de 20 de maig. Per tant, caldrà estar amatents al resultat d'aquest procediment judicial, en la mesura que pot incidir en la problemàtica plantejada.

9. El nombre d'alumnat a les aules i als centres

Les queixes rebudes també lamenten que, presumptament, en els darrers anys, hagin proliferat les ampliacions de ràtio i de grups als centres per efecte de les restriccions pressupostàries, al mateix temps que es reduïa el personal existent als centres. De fet, la majoria dels 165 centres que han presentat queixa manifesta que tenen diversos grups d'alumnes per sobre de la ràtio d'alumnes prevista en la normativa amb caràcter general o amb algun grup addicional per sobre de les línies assignades al centre.

En el marc d'altres queixes, aquesta institució ha constatat que en determinats territoris, amb necessitats especials d'escolarització, aquesta pràctica de planificació educativa es dona amb caràcter estructural. Pel que fa a les ampliacions de ràtio, es pot esmentar, a tall d'exemple, una queixa referent a la presumpta mala planificació escolar al municipi de Castellar del Vallès (Q-04920/2009), que posava de manifest que, dels 96 grups d'educació infantil de segon cicle i de primària als centres sufragats amb fons públics durant el curs 2009/2010, més del 28% tenia com a mínim una ampliació de ràtio feta. I pel que fa a les ampliacions de grup, es poden esmentar, per exemple, nombroses queixes rebudes sobre la modificació de l'oferta en determinats centres de la ciutat Barcelona en el procés d'admissió corresponent al curs 2011/2012 (Q-02028/2011 i altres), que posava de manifest que en el mateix barri de l'Eixample esquerra s'havien incrementat dos grups de P3 a dues escoles.

Davant d'aquestes queixes, d'entrada, el Síndic de Greuges recorda que la mesura d'ampliar ràtios i grups per part del Departament d'Ensenyament es fa en el marc del seu manament de programar l'oferta educativa. En aquest sentit, la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació, estableix en l'article 44 que "1. Correspon al Departament aprovar la programació de l'oferta educativa" i que "4. El Departament, en el marc de la programació educativa, ha de determinar periòdicament l'oferta de llocs escolars tenint en compte l'oferta existent de centres públics i centres privats concertats". Aquesta mesura, si bé pot ser discutida legítimament per membres de la comunitat escolar afectats que veuen modificar l'activitat ordinària del seu centre, *per se* no suposen una vulneració de drets, i s'emmarquen dins les funcions de programació de l'oferta educativa que l'Administració educativa té assignades.

Dit això, però, el Síndic també recorda que la normativa estableix uns límits clars pel que fa a l'ampliació de grups i de ràtios, i que aquests límits estan relacionats amb el deure de garantir en tots els centres el dret a l'educació en condicions de qualitat i d'igualtat.

D'una banda, la Llei orgànica 8/1985, de 3 de juliol, reguladora del dret a l'educació (LODE), estableix en l'article 14 que "tots els centres docents han de complir uns requisits mínims per impartir els ensenyaments amb garantia de qualitat", i entre aquests requisits s'esmenta el nombre de llocs escolars.

Així, en el desplegament d'aquesta llei, el Reial decret 132/2010, de 12 de febrer, pel qual s'estableixen els requisits mínims dels centres que imparteixen els ensenyaments de segon cycle de l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària, situa els límits de l'ampliació de grups al compliment de la superfície mínima per alumne establerta pels diferents espais dels centres (aules, patis, etc.) i de la disponibilitat mínima d'espais al centre (aula per cada unitat, espai per desdoblaments de grups i espai per a activitats de suport per cada sis unitats de primària i vuit unitats de secundària obligatòria, aula taller per a tecnologies, laboratori i dues aules per a activitats artístiques per cada dotze unitats de secundària obligatòria, sala polivalent, gimnàs, biblioteca, etc.), regulats en els articles 3, 6, 10, 14, 15 i 20, en funció dels ensenyaments impartits.

I aquest mateix Reial decret 132/2010, de 12 de febrer, estableix els límits de les ampliacions de ràtio al compliment de la superfície mínima per alumne establerta per als diferents espais dels centres (mínim de 2 m² per alumne a les aules de segon cycle d'infantil, 1,5 m² a les aules de primària, etc.), ja exposada precedentment, i també específica en els articles 7, 11 i 16 el màxim nombre d'alumnes per unitat: 25 alumnes al segon cycle d'educació infantil i a educació primària, 30 a l'educació secundària obligatòria i 35 al batxillerat.

Tot i que aquests nombres d'alumnes per grup són màxims establerts per norma amb caràcter general com a requisit per garantir la qualitat educativa, l'ordenament jurídic també preveu que aquest nombre pugui ser incrementat excepcionalment per fomentar l'escolarització equilibrada d'alumnat. Particularment, la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació, estableix en l'article 48.2 que "per tal d'atendre necessitats d'escolarització derivades de l'atenció als alumnes amb necessitats educatives específiques, [...] el Departament pot autoritzar, d'una manera excepcional i motivada, una reducció i, exclusivament per a atendre necessitats immediates d'escolarització d'alumnes d'incorporació tardana, un increment de fins al 10% del nombre de llocs escolars per grup". Igualment, el Decret 75/2007, de 27 de març, pel qual s'estableix el procediment d'admissió de l'alumnat als centres en els ensenyaments sufragats amb fons públics, també preveu en l'article 19.7 que "per atendre les necessitats immediates d'escolarització de l'alumnat de nova incorporació al sistema educatiu, que es puguin presentar a l'inici o al llarg del curs escolar, el Departament d'Educació podrà autoritzar un increment de fins a un 10% del nombre màxim d'alumnes a l'aula en els centres públics o privats concertats d'una mateixa àrea d'escolarització".

L'experiència d'aquesta institució, però, constata que les ampliacions de ràtio practicades ocasionalment depassen el 10% establert com a màxim (amb 28 alumnes en una aula d'educació primària, per exemple), i que, més habitualment, són una mesura que no s'aplica amb caràcter excepcional i per a les circumstàncies específiques que preveu la norma, que ho limita a l'escolarització d'alumnat de nova incorporació al sistema educatiu.

Ampliacions de ràtio abans d'iniciar el curs escolar per manca d'oferta a la zona, si bé pot ser enteses en un context de gestió de recursos limitats, no només condicionen la qualitat educativa sinó que també suposen una pràctica de planificació escolar no prevista estrictament en l'ordenament jurídic vigent.

En vista d'aquestes consideracions, **(12) el Síndic demana al Departament d'Ensenyament que la programació de l'oferta educativa, especialment en el cas d'ampliacions de grups i de ràtios en centres, compleixi els supòsits recollits en la normativa que regula l'admissió d'alumnat i els requisits mínims dels centres que també preveu la normativa per garantir el dret a l'educació en condicions de qualitat. En aquest sentit, el Síndic també recorda que aquestes mesures no es poden constituir amb caràcter estructural a les zones amb necessitats d'escolarització no coberta.**

D'altra banda, a l'hora de prendre la decisió d'ampliar grups o ràtios, **(13) el Síndic considera que la programació de l'oferta no ha d'estar només condicionada als criteris de demanda, és a dir, de crear noves places als centres amb sobredemanda, sinó que també ha de ponderar els efectes que aquesta decisió genera en la qualitat i en l'equitat del sistema. En definitiva, aquestes mesures, si bé no són necessàriament contràries a les previsions recollides en l'ordenament jurídic vigent, no són òptimes des del moment en què alteren el funcionament ordinari dels centres, i des del moment en què tenen impacte en termes d'equitat i qualitat educativa sobre el conjunt de centres escolars de la zona i, lògicament també, sobre les escoles directament afectades.**

En aquesta mateixa línia, ja en el marc de diferents queixes rebudes sobre la programació de l'oferta en els darrers anys, s'ha constatat que les dificultats pressupostàries que pateixen les administracions educatives han afavorit que la racionalització de la despesa hagi estat un criteri determinant en la planificació escolar, i com aquests criteris poden afectar negativament l'equitat i la qualitat del sistema (supressió d'ofertes d'ensenyament postobligatori en determinats centres i barris de composició social desfavorida, etc.).

Davant d'aquestes situacions exposades, doncs, **(14) el Síndic demana al Departament d'Educació que, en l'actual context de restriccions pressupostàries, l'aplicació dels criteris de racionalitat econòmica en la programació de l'ensenyament no vagi en detriment de l'equitat en educació. El dret a l'educació en igualtat d'oportunitats ha de ser protegit pels poders públics davant de qualsevol conjuntura econòmica.**

10. Les condicions materials dels centres escolars

En el marc de les queixes rebudes per part dels consells escolars, alguns dels centres també manifesten la seva disconformitat en relació amb el retard que les restriccions pressupostàries del Departament d'Ensenyament han generat en els processos de construcció i millora dels equipaments escolars.

Aquesta situació està provocada, a criteri de les persones interessades, bé perquè part del pressupost del centre, enguany reduït, es destinava a sufragar petites intervencions de manteniment que actualment ja no es poden fer, bé perquè les administracions competents han minorat les seves actuacions de manteniment i reforma dels centres per les dificultats pressupostàries que travessen, bé perquè la construcció d'instal·lacions escolars de centres que actualment es troben en mòduls prefabricats, en molts casos, s'ha aturat o alentit.

De fet, d'ençà de l'any 2009 aquest ha estat un motiu de queixa força recurrent. En general, el Departament d'Ensenyament reconeix que aquest endarreriment s'ha produït en determinats centres, i especifica que l'execució de les obres es duren a terme quan la disponibilitat pressupostària ho permeti, sense preveure'n, en molts casos, i amb una certa precisió, els terminis.

Davant d'aquesta situació, el Síndic recorda que tots els infants tenen dret a rebre una educació de qualitat, tal com preveu l'article 2 de la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació, i que aquesta previsió no només inclou la qualitat del projecte pedagògic del centre o l'ensenyament, sinó també en un sentit global les instal·lacions en les quals es porta a terme. De fet, l'article 14 de la LODE relaciona les condicions materials dels centres amb el dret a una educació de qualitat quan estableix que "tots els centres docents han de complir uns requisits mínims per impartir els ensenyaments amb garantia de qualitat", i que "els requisits mínims es refereixen a [...] instal·lacions docents i esportives [...]", entre altres aspectes.

Els estàndards mínims de qualitat estan regulats pel Reial decret 132/2010, de 12 de febrer, pel qual s'estableixen els requisits mínims dels centres que imparteixen educació infantil, primària i secundària, i que regula la dimensió dels espais (aules, pati, etc.), les condicions de seguretat, de ventilació i il·luminació i d'accessibilitat, la disponibilitat d'espais (sala de professors, gimnàs, biblioteca, pati, etc.), etc.

En aquest sentit, l'estudi de les queixes rebudes constata que hi ha centres, pendents de millores infraestructurals, que incompleixen alguna de les previsions recollides en l'ordenament jurídic vigent, especialment en centres amb edificis antics en un mal estat de conservació o també en centres de nova creació que fa anys que es troben en mòduls prefabricats i que, o bé les limitacions d'espai han anat augmentant a mesura que creixia l'alumnat que s'hi escolaritzava, o bé les instal·lacions provisionals, després d'anys d'estar-s'hi, no compleixen amb la disponibilitat de determinats espais exigits per norma (Q-01170/2010, Q-02448/2010, Q-05361/2011, Q-07613/2011, etc.).

És il·lustrativa, per exemple, una queixa referida a la manca de condicionament tèrmic d'algunes aules d'una escola de Barcelona ciutat, amb baixes temperatures a l'hivern a causa dels mals tancaments de les finestres (Q-02448/2010). En vista dels documents rebuts, el Síndic va constatar que les condicions ambientals del centre no eren òptimes tant per als alumnes com per als mestres, per garantir adequadament els processos d'aprenentatge.

Davant la manca d'una regulació específica respecte de la temperatura en el cas dels alumnes, i entenent que l'aula és un àmbit de treball que pot ser assimilable a l'espai de treball dels adults pel que fa a les seves condicions ambientals, el Síndic es va remetre a la legislació laboral vigent, que no es complia, específicament al Reial decret 486/1997, de 14 d'abril, que recull les disposicions mínimes de seguretat i salut en els llocs de treball, i que estableix en el capítol de condicions ambientals dels llocs de treball que "les condicions ambientals dels llocs de treball no han de constituir una font d'incomoditat o molèstia per als treballadors. Amb aquesta finalitat, s'han d'evitar les temperatures i les humitats extremes, els canvis sobtats de temperatura, els corrents d'aires molestos [...]. En els locals de treball tancats s'han de complir, en particular, les condicions següents: a) la temperatura dels locals on es facin treballs sedentaris propis d'oficines o similars ha d'estar compresa entre 17 i 27 °C".

Alhora, l'activitat del Síndic de Greuges també ha constatat que hi ha instal·lacions escolars que no només no s'ajusten a la normativa o a qualsevol estàndard mínim de qualitat, sinó que es poden considerar que atempten contra la dignitat dels infants que s'hi escolaritzen i dels professionals que hi treballen, a causa del greu deteriorament de les condicions materials (per exemple, Q-00862/2011, amb abundant presència d'esquerdes per tot arreu i d'humitats pel mal aïllament del subsòl, amb persianes que cauen i són inutilitzables i que no permeten regular adequadament la il·luminació de les aules, amb tancaments de finestres que no aïllen adequadament la temperatura de l'interior, etc.). Són casos, doncs, que requereixen una intervenció sense dilació.

En general, en el marc d'aquests expedients de queixa, atès que les condicions materials dels centres afecten la qualitat del nostre sistema educatiu, i consegüentment el dret a l'educació dels infants, **(15) el Síndic demana al Departament d'Ensenyament que les restriccions pressupostàries actuals no impedeixin planificar, encara que sigui amb un retard afegit, els processos constructius dels centres, i que doni a conèixer a la comunitat escolar corresponent la data prevista en què el centre iniciarà l'activitat a les noves instal·lacions o podrà normalitzar la seva situació infraestructural.**

En els casos en què les condicions materials existents atemptin més directament contra el dret a una educació de qualitat, i en què les necessitats de millora siguin més urgents, **(16) el Síndic demana que es prioritzin l'adequació de les instal·lacions i s'agilitin els processos de construcció i millora, malgrat que les restriccions pressupostàries no ho afavoreixin.**

Hi ha casos en què aquesta necessitat d'urgència, més que pel deteriorament de la situació en sentit estricte, està causada per la demora de la intervenció de les administracions competents. De fet, l'activitat del Síndic de Greuges també ha constatat que hi ha processos de construcció i millora necessaris que s'allarguen més enllà d'un llustre, de manera que els dèficits infraestructurals romanen al llarg del temps i els alumnes desenvolupen bona part de la seva escolaritat obligatòria en centres amb instal·lacions poc òptimes (Q-05361/2011, per exemple).

Això succeeix especialment en centres de nova creació que fa anys que són en mòduls prefabricats per problemes, bé amb la cessió de solars per part dels ajuntaments, bé amb la disponibilitat pressupostària per part del Departament d'Ensenyament. Des del moment en què els dèficits infraestructurals esdevenen estructurals, els efectes sobre el dret a una educació de qualitat es veuen agreujats.

En aquest sentit, el Síndic també recorda que les condicions materials dels centres condicionen la tria escolar de les famílies en els processos d'admissió d'alumnat, de manera que, ben sovint, els dèficits infraestructurals, estables en el temps, debiliten la demanda d'accés dels centres afectats i reforcen inevitablement la seva progressiva segregació escolar.

Des d'aquesta perspectiva, doncs, el deteriorament de les instal·lacions dels centres no només remet al dret a l'educació de qualitat, sinó que també afecta la igualtat d'oportunitats en educació perquè condiona de manera determinant la funció del sistema educatiu com a instrument de compensació de les desigualtats socials reconeguda en l'article 13 de la Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, i també el principi d'equitat, que regeix el nostre sistema educatiu, previst en l'article 2 de la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació.

En efecte, en el marc de la seva actuació, el Síndic de Greuges ha constatat en diversos expedients de queixa que la situació de segregació escolar de determinats centres està originada, encara que sigui parcialment, per la seva situació de provisionalitat o pel deteriorament de les seves instal·lacions (Q-02286/2010, Q-00862/2011, etc.).

Quan això es produeix, (17) en la planificació dels processos de construcció i reforma de centres el Departament d'Ensenyament presti una atenció especial als centres amb més concentració de necessitats educatives específiques i recorda que les condicions materials constitueixen una garantia de qualitat i d'igualtat de l'ensenyament i un factor clau per atraure les famílies i evitar fenòmens de segregació.

Finalment, convé recordar que, d'ençà de l'any 2009, el Síndic de Greuges té oberta una actuació d'ofici relacionada amb la planificació de la construcció dels nous equipaments escolars (AO-01415/2009).

En el marc d'aquesta actuació, el Síndic de Greuges s'ha ocupat de destacar que, malgrat que el ràpid creixement de l'alumnat al sistema i la consegüent necessitat de creació de nous centres conformin una realitat molt complexa de gestionar per part de les administracions educatives, i tot i que les condicions materials dels mòduls prefabricats hagin millorat pel que fa al seu impacte sobre la qualitat educativa, l'existència d'un nombre relativament important de centres que estan en condicions de provisionalitat suposa un dèficit estructural pel que fa a la construcció de les infraestructures escolars, i també un dèficit estructural de qualitat del nostre sistema educatiu.

Ja l'any 2009, el Departament d'Ensenyament (aleshores, d'Educació) va informar el Síndic de Greuges que el mes de setembre un 19,4% dels centres de primària i secundària públics tenien com a mínim un mòdul provisional (431 sobre un total de 2.224 escoles i instituts públics), amb un total de 1.074 mòduls provisionals.

Així mateix, el Síndic de Greuges també va constatar la dilació en la construcció dels equipaments definitius. De fet, l'anàlisi de les dades presentades pel Departament d'Ensenyament posava de manifest que el curs 2009/2010 el 19% de centres amb mòduls provisionals (81 dels 431 en total) es trobava en aquesta situació des de feia cinc anys o més i el 6%, des de feia més de deu anys (25 centres).

En positiu, convé destacar que el Departament d'Ensenyament ha aconseguit reduir la presència de mòduls prefabricats que funcionen als centres educatius del nostre país, malgrat l'impacte que l'actual període de contenció de la despesa pública hagi pogut tenir sobre la construcció de nous equipaments escolars. Segons dades facilitades pel Departament d'Ensenyament en el marc d'aquesta actuació d'ofici, el curs 2010/2011 el nombre de mòduls ja s'havia reduït fins als 1.057. Segons dades d'inici de curs del Departament d'Ensenyament, el nombre de mòduls per al curs 2011/2012 també ha baixat fins als 1.015 actuals.

Malgrat aquesta reducció, la presència de mòduls prefabricats continua afectant una proporció elevada de centres públics de primària i secundària en el conjunt de Catalunya, especialment en determinats territoris. En efecte, ja l'any 2009 el Síndic de Greuges va posar de manifest les importants desigualtats territorials existents quant al grau de provisionalitat dels equipaments escolars. Per serveis territorials, les dades aportades per l'Administració educativa evidenciaven que a la província de Girona aquesta provisionalitat afectava el curs 2009/2010 el 40% dels centres escolars públics de primària i secundària (amb un mòdul provisionals o més); al Camp de Tarragona, el 32%, i a la Catalunya central, el 29%. A la ciutat de Barcelona, al Vallès Occidental o a les Terres de l'Ebre, en canvi, aquesta provisionalitat afectava menys d'un 10% dels centres escolars públics. Aquestes desigualtats encara persisteixen en el present.

Davant d'aquesta situació, i atès que la provisionalitat de les instal·lacions escolars pot generar efectes negatius sobre la qualitat i l'equitat del sistema, tal com s'ha pogut constatar en visites i queixes fetes per aquesta institució a determinats centres que pateixen aquesta situació, **(18) el Síndic demana al Departament d'Ensenyament que elabori un pla per reduir en el futur, i de manera significativa, aquest dèficit infraestructural.**

11. L'extensió de l'horari escolar als centres públics

Alguns dels escrits de queixa presentats pels consells escolars també exposen la seva disconformitat per la supressió de la sisena hora en la majoria de centres públics de primària, pels presumptes efectes que aquesta supressió pot generar en la igualtat d'oportunitats en educació (Q-01600/2011, Q-03840/2011, etc.). Aquest també ha estat motiu de queixa per part de famílies i altres membres de la comunitat educativa (Q-02362/2011, Q-03981/2011, Q-06364/2011).

En efecte, les dificultats pressupostàries vigents han provocat que, per Acord de Govern GOV/71/2011, de 10 de maig, pel qual s'adopten mesures excepcionals en matèria de personal docent no universitari dependent de la Generalitat de Catalunya durant el període 2011-2015, el Departament d'Ensenyament suprimís en la majoria de centres públics l'ampliació que s'havia fet d'ençà de l'any 2006 de l'horari escolar a primària, amb una hora diària de caràcter no lectiu que complementava les cinc hores lectives ja impartides amb caràcter obligatori. El Departament d'Ensenyament, però, també obria la possibilitat de mantenir aquesta ampliació horària als centres de primària que, amb caràcter general, atenguessin alumnat en contextos socioeconòmics desfavorits.

En aquest sentit, aquesta supressió de l'ampliació de l'horari escolar en determinats centres públics es duu a terme d'acord amb la discrecionalitat que la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació, atorga al Departament d'Ensenyament en aquesta matèria.

D'una banda, aquesta llei preveu en l'article 54 que l'horari lectiu (entre 875 i 890 hores a primària) inclogui les hores destinades al desenvolupament del currículum establert per a cada etapa o nivell d'ensenyament, i que l'horari escolar pugui estendre's més enllà de l'horari lectiu (fins a un total de 1.050 hores cada curs) amb activitats complementàries no curriculars. I, d'altra banda, aquesta mateixa llei, a través dels articles 50 i 158, també atorga al Departament d'Ensenyament la competència per regular i ordenar les activitats complementàries.

En aquest sentit, el Decret 142/2007, de 26 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària, estableix en l'article 10 que l'horari lectiu a primària és de 25 hores setmanals, inclòs l'esbarjo, i en la disposició addicional tercera, que "en els centres en què tot l'alumnat, a més de l'horari lectiu, romangui una hora diària més, es dedicarà aquesta sisena hora al desenvolupament d'habilitats pràctiques i funcionals relacionades amb aspectes que afavoreixen la formació integral de l'alumnat; en cap cas, però, les activitats de sisena hora avançaran elements curriculars".

Dit això, cal afegir que, d'acord amb la documentació que l'Administració educativa va generar en el moment d'implantar la sisena hora, l'ampliació de l'horari escolar a sis hores diàries als centres públics de primària tenia per a l'aleshores Departament d'Educació un caràcter estratègic per fomentar el dret a l'educació en condicions d'igualtat: entenia que d'aquesta manera es garantia el mateix horari escolar per al conjunt de l'alumnat dels centres sostinguts amb fons públics, sense diferències en funció de la titularitat, de manera que tots gaudissin de les mateixes oportunitats educatives, tenint en compte la importància de les activitats complementàries en la formació integral de l'alumnat.

De fet, el Decret 142/2007, de 26 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària, estableix en l'article 8 que les activitats complementàries poden contribuir, també, a l'adquisició de les competències bàsiques. La reducció d'aquestes activitats complementàries en determinats centres, doncs, pot tenir efectes sobre l'accés a l'educació en igualtat d'oportunitats.

El mateix Departament d'Ensenyament, com a criteri principal per determinar quins centres poden mantenir l'ampliació horària, estableix l'atenció d'alumnat socialment desafavorit per part del centre, amb l'objectiu de garantir-li un entorn d'aprenentatge adequat que afavoreixi la igualtat d'oportunitats (segons exposa el mateix Departament d'Ensenyament en el document d'orientacions per a l'organització del Servei Escolar Personalitzat).

En vista d'aquestes consideracions, i entenent que aquest assumpte és objecte d'altres actuacions encara pendents de resolució per estudiar si la supressió de l'ampliació horària en determinats centres té efectes sobre el dret a l'educació en igualtat d'oportunitats, **(19) el Síndic recorda la importància d'adoptar les mesures necessàries per evitar que la supressió de la sisena hora en la majoria de centres públics de primària afecti, de diferents maneres, l'equitat del sistema.**

12. La compensació de les desigualtats econòmiques en l'accés als recursos i serveis educatius

---

Finalment, diversos consells escolars que han presentat queixa també fan referència a la presumpta minoració dels ajuts econòmics adreçats a compensar desigualtats socials de l'alumnat en l'accés a l'educació i als efectes negatius que aquesta reducció genera sobre el dret a l'educació en igualtat d'oportunitats.

De fet, aquest també ha estat un objecte de queixa força recurrent en els darrers anys, especialment per la denegació de beques de menjador escolar a famílies que no compleixen els criteris socials i de renda previstos en les bases que regulen la concessió d'ajuts, malgrat els seus baixos ingressos familiars.

En el marc de l'informe extraordinari sobre la provisió i l'accés als serveis de transport i menjador escolars presentat al Parlament de Catalunya l'any 2010, el Síndic ja va denunciar explícitament dèficits de provisió gratuïta (o quasi gratuïta) del servei de menjador escolar existent al nostre país a famílies que parteixen d'una situació socioeconòmica precària i que no compleixen les condicions previstes en les convocatòries. Per exemple, el Síndic ha tingut queixes de famílies que, malgrat haver de destinar per a l'ús del servei més del 10% de la seva renda familiar anual, no han estat beneficiàries de l'ajut.

En efecte, l'estudi de les nombroses queixes rebudes per aquest concepte constata que les condicions de renda familiar establertes per discriminar positivament determinades situacions econòmiques en la concessió d'ajuts són realment restrictives, i que hi ha famílies que necessiten beca que no veuen discriminada positivament la seva situació socioeconòmica. L'esmentat informe extraordinari ja exposava que els ajuts de menjador escolar presenten un dèficit de cobertura significatiu, que convenia combatre per garantir l'accés equitatiu a aquest servei educatiu.

El caràcter restrictiu dels criteris de renda, a més, s'ha vist incrementat per dos aspectes: d'una banda, la crisi econòmica vigent ha incrementat la precarietat socioeconòmica de nombroses famílies, i també les desigualtats d'accés als recursos i serveis educatius; i d'altra banda, malgrat l'augment de necessitats i demandes, la partida pressupostària destinada als ajuts de menjador escolar ha tendit a decreixer d'ençà del curs 2009/2010, curs en què es va aprovar una partida extraordinària de 15 milions d'euros per afrontar millor l'augment de sol·licituds de beca i de necessitats econòmiques. El curs 2010/2011, però, aquesta partida extraordinària es va reduir en 12 milions d'euros, la qual cosa va suposar una reducció de més d'un 33% de la inversió feta el curs anterior en ajuts de menjador escolar, i el curs 2011/2012 aquesta partida extraordinària s'ha eliminat (Q-04206/2010 i altres). En el cas de la ciutat de Barcelona, per exemple, l'estudi de les queixes rebudes també constata una reducció per al curs 2011/2012 d'un 7,6% de la despesa del Consorci d'Educació de Barcelona respecte al curs anterior (Q-06064/2011). En altres paraules, ens trobem en un context d'increment de les necessitats socioeconòmiques de les famílies, i també de decrement de la despesa que els poders públics destinen als ajuts de menjador escolar.

Davant d'aquest fet, el Síndic recorda que aquestes beques esdevenen pilar fonamental per promoure l'equitat en el sistema educatiu, i l'instrument bàsic per fomentar l'accés al servei de menjador de l'alumnat socialment menys afavorit, d'acord amb la previsió recollida en l'article 6 de la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació.

Davant l'elevada prevalença de la pobresa infantil al nostre país, provocada fonamentalment per la crisi econòmica, i davant la vulneració que la precarietat econòmica de les famílies pot generar al dret de qualsevol infant a accedir en igualtat d'oportunitats als serveis educatius, com ara el menjador escolar, **(20) el Síndic demana que el Departament d'Ensenyament no redueixi el finançament dels ajuts de menjador escolar i que condicioni la inversió en aquest àmbit a les necessitats socials i econòmiques existents.**

En aquest sentit, el Síndic de Greuges ha manifestat que l'Administració ha de concedir aquest ajut a les famílies que ho necessitin, i el reconeixement d'aquesta necessitat no ha d'estar condicionat al nombre de famílies que tenen una situació econòmica més precària, ni a la partida pressupostària prevista, sinó a les condicions objectives de vida de les famílies. Per tant, la partida pressupostària hauria d'anar en consonància amb l'evolució de la precarietat econòmica de les famílies, de manera que, com més augmenti el nombre de famílies amb necessitat objectiva de rebre ajut, més augmenti la despesa pública en aquest concepte.

Dit això, per analitzar les polítiques de transferència econòmica adreçades a combatre les situacions de pobresa entre els infants, el Síndic té oberta una actuació d'ofici (O-03486/2010). En el marc d'aquesta actuació d'ofici, el Síndic ja ha formulat recentment una petició d'informació al Departament d'Ensenyament per analitzar com ha evolucionat la despesa en ajuts econòmics en els darrers anys, no només en ajuts de menjador escolar, i per comprovar si les mesures d'austeritat aplicades pel Departament d'Ensenyament han incidit en les polítiques de transferència econòmica que es proposen promoure el dret a l'educació en igualtat d'oportunitats.

13. Recull de recomanacions

La intervenció del Síndic en la defensa del dret a l'educació en condicions de qualitat i d'igualtat d'oportunitats

(1) El Síndic de Greuges recorda al Departament d'Ensenyament que el dret a l'educació s'ha de proveir en condicions de qualitat i d'igualtat d'oportunitats, i les mesures d'austeritat aplicades pel Govern no poden afectar aquestes condicions.

El finançament de l'educació

(2) El Síndic de Greuges recorda al Departament d'Ensenyament la previsió de finançament de l'educació prevista en la Llei d'educació de Catalunya és del 6% del PIB, i les mesures d'austeritat han de tenir en compte els objectius previstos per llei per a l'any 2017.

(3) El Síndic recorda la importància de la despesa pública en educació per garantir el dret a l'educació en igualtat d'oportunitats, i demana que les restriccions pressupostàries no afectin l'àmbit de la infància. Ans al contrari, suggereix que, especialment en l'actual context de crisi, i com a conseqüència de la major vulnerabilitat de la infància als períodes de recessió econòmica, els poders públics augmentin la inversió en polítiques adreçades a la infància.

Les despeses de funcionament dels centres públics

(4) El Síndic demana que el Departament d'Ensenyament garanteixi que la dotació pressupostària assignada als centres preservi el principi de suficiència, previst en l'ordenament jurídic vigent, que ha de regir la gestió dels recursos públics del sistema educatiu, i analitzi, cas per cas, el marge d'estalvi que tenen els centres i les possibles insuficiències que es puguin produir.

(5) El Síndic recorda al Departament d'Ensenyament el deure que la dotació pressupostària garanteixi el dret a l'educació en condicions de qualitat, i demana que les restriccions pressupostàries no tinguin efectes sobre la qualitat de la prestació del Servei d'Educació de Catalunya.

(6) A fi de garantir el dret a l'educació en qualitat i en igualtat d'oportunitats, el Síndic demana al Departament d'Ensenyament que tingui una cura especial amb la provisió de recursos econòmics als centres amb una composició social menys afavorida i amb més concentració de necessitats educatives específiques, on l'exercici del dret a l'educació en igualtat d'oportunitats està menys garantit.

La gratuïtat de l'ensenyament

(7) El Síndic demana al Departament d'Ensenyament que la reducció de la dotació pressupostària als centres docents garanteixi el principi de gratuïtat de l'ensenyament, i no afecti els costos d'escolarització a què han de fer front les famílies.

L'estabilitat del projecte educatiu

(8) El Síndic demana al Departament d'Ensenyament que garanteixi una certa estabilitat dels recursos assignats als centres perquè consolidin els seus projectes educatius, sens perjudici que s'incorporin les adequacions necessàries derivades de la rendició de comptes i de l'avaluació de la implementació d'aquests projectes educatius.

La dotació de professionals als centres

(9) El Síndic recorda al Departament d'Ensenyament que la gestió de la provisió de personal als centres, docent i no docent, malgrat les restriccions pressupostàries, no pot vulnerar el dret de l'alumnat a una educació de qualitat i en condicions d'igualtat, i cal analitzar de manera sistemàtica els efectes que les decisions adoptades en la gestió de personal poden generar sobre l'atenció educativa i adoptar les mesures correctores o compensatòries que correspongui, en cas que es verifiqui que aquestes decisions tenen efectes negatius.

L'atenció de les necessitats educatives especials

(10) La inclusió escolar és un principi rector del nostre sistema educatiu i un dret de l'alumnat, i l'assignació de recursos de suport als centres ha d'estar condicionada a l'evolució de les necessitats educatives especials presents, a fi de garantir que aquestes necessitats quedin adequadament cobertes. Altrament, es podria vulnerar el dret a l'educació en igualtat d'oportunitats dels alumnes amb necessitats educatives especials protegit per l'ordenament jurídic.

Les condicions laborals dels professionals

(11) El Síndic considera, d'una banda, que la reducció salarial aplicada no ha de tenir necessàriament efectes sobre el dret dels infants a l'educació en condicions de qualitat i equitat. I, d'altra banda, i com a conseqüència de l'anterior, també considera que deriva d'una mesura legislativa de política econòmica per reduir el dèficit públic, l'oportunitat de la qual no correspon valorar a aquesta institució d'acord amb l'àmbit d'actuació esmentat anteriorment, sens perjudici de poder conèixer possibles irregularitats de gestió o procedimentals per part de les administracions i entitats implicades en l'aplicació del Decret llei 3/2010, de 29 de maig.

El nombre d'alumnat a les aules i als centres

(12) El Síndic demana al Departament d'Ensenyament que la programació de l'oferta educativa, especialment en el cas d'ampliacions de grups i de ràtios en centres, compleixi els supòsits recollits en la normativa que regula l'admissió d'alumnat i amb els requisits mínims dels centres que també preveu la normativa per garantir el dret a l'educació en condicions de qualitat. En aquest sentit, el Síndic també recorda que aquestes mesures no poden constituir-se amb caràcter estructural a les zones amb necessitats d'escolarització no coberta.

(13) El Síndic considera que, a l'hora de prendre la decisió d'ampliar grups o ràtios, la programació de l'oferta no ha d'estar només condicionada als criteris de demanda, és a dir, de crear noves places als centres amb sobredemanda, sinó que també ha de ponderar els efectes que aquesta decisió genera en la qualitat i en l'equitat del sistema. En definitiva, aquestes mesures, si bé no són necessàriament contràries a les previsions recollides en l'ordenament jurídic vigent, no són òptimes des del moment en què alteren el funcionament ordinari dels centres, i des del moment en què tenen impacte en termes d'equitat i qualitat educativa sobre el conjunt de centres escolars de la zona i, lògicament també, sobre les escoles directament afectades.

(14) El Síndic demana al Departament d'Educació que, en l'actual context de restriccions pressupostàries, l'aplicació dels criteris de racionalitat econòmica en la programació de l'ensenyament no vagi en detriment de l'equitat en educació. El dret a l'educació en igualtat d'oportunitats ha de ser protegit pels poders públics davant de qualsevol conjuntura econòmica.

Les condicions materials dels centres escolars

(15) El Síndic suggereix al Departament d'Ensenyament que les restriccions pressupostàries actuals no impedeixin planificar, encara que sigui amb un retard afegit, els processos constructius dels centres, i que doni a conèixer a la comunitat escolar corresponent la data prevista en què el centre iniciarà l'activitat a les noves instal·lacions o podrà normalitzar la seva situació infraestructural.

(16) El Síndic demana, en els casos en què les condicions materials existents atemptin més directament contra el dret a una educació de qualitat, i en què les necessitats de millora siguin més urgents, que prioritzin l'adequació de les instal·lacions i s'agilitin els processos de construcció i millora, malgrat que les restriccions pressupostàries no ho afavoreixin.

(17) El Síndic demana que en la planificació dels processos de construcció i reforma de centres el Departament d'Ensenyament presti una atenció especial als centres amb més concentració de necessitats educatives específiques i recorda que les condicions materials constitueixen una garantia de qualitat i igualtat de l'ensenyament i un factor clau per atraure les famílies i evitar fenòmens de segregació.

(18) Atès que la provisionalitat de les instal·lacions escolars pot generar efectes negatius sobre la qualitat i l'equitat del sistema, el Síndic demana al Departament d'Ensenyament que elabori un pla per reduir en el futur, i de manera significativa, aquest dèficit infraestructural.

L'extensió de l'horari escolar als centres públics

(19) El Síndic recorda la importància d'adoptar les mesures necessàries per evitar que la supressió de la sisena hora en la majoria de centres públics de primària afecti, de diferents maneres, sobre l'equitat del sistema.

La compensació de les desigualtats econòmiques en l'accés als recursos i serveis educatius

(20) El Síndic demana que, davant l'elevada prevalença de la pobresa infantil al nostre país, provocada fonamentalment per la crisi econòmica, i davant la vulneració que la precarietat econòmica de les famílies pot generar del dret de qualsevol infant a accedir en igualtat d'oportunitats als serveis educatius, com ara el menjador escolar, el Departament d'Ensenyament no redueixi el finançament dels ajuts de menjador escolar i que condicioni la inversió en aquest àmbit a les necessitats socials i econòmiques existents.

Annex. Evolució de la partida pressupostària destinada al funcionament del centre el mes de març de 2011

Codi	Tipologia de centre	Dotació 2010	Dotació 2011	Diferència	Diferència en %
1334/2011	Institut	117.231,0	91.554,0	-25.677,0	-21,9
1392/2011	Escola	14.260,0	10.733,6	-3.526,4	-24,7
1395/2011	Escola	9.097,6	6.886,9	-2.210,7	-24,3
1427/2011	Escola	10.087,6	8.556,8	-1.530,8	-15,2
1435/2011	Escola	10.215,4	8.734,5	-1.480,9	-14,5
1440/2011	Escola	11.522,5	8.915,7	-2.606,8	-22,6
1445/2011	Escola	7.434,1	5.747,3	-1.686,9	-22,7
1520/2011	Escola	6.836,9	5.331,3	-1.505,5	-22,0
1526/2011	Escola	10.129,2	7.806,4	-2.322,8	-22,9
1530/2011	Institut	48.621,0	41.450,8	-7.170,3	-14,7
1536/2011	Escola	3.325,1	...	...	...
1547/2011	Escola	9.967,7	6.993,5	-2.974,2	-29,8
1557/2011	Escola	1.398,0	1.078,0	-320,0	-22,9
1567/2011	Institut	94.897,92	66.212,16	-28.685,76	-30,2
1591/2011	Institut	135.806,9	103.003,1	-32.803,8	-24,2
1592/2011	EOI	47.034,8	34.470,5	-12.564,3	-26,7
1593/2011	Escola	6.855,0	5.419,0	-1.436,0	-20,9
1594/2011	Institut	120.848,6	...	...	...
1595/2011	Escola	5.829,3	4.539,6	-1.289,7	-22,1
1596/2011	Institut	80.581,4	68.579,9	-12.001,5	-14,9
1597/2011	Escola	10.444,4	8.003,4	-2.441,0	-23,4
1598/2011	Escola	8.553,8	7.209,7	-1.344,1	-15,7
1599/2011	Escola	4.612,6	3.777,3	-835,4	-18,1
1600/2011	Escola	10.658,0	7.853,1	-2.804,9	-26,3
1610/2011	Escola	6.240,2	4.808,2	-1.432,1	-22,9
1611/2011	Institut	143.267,5	130.975,2	-12.292,2	-8,6
1614/2011	Escola	10.353,8	7.838,4	-2.515,4	-24,3
1654/2011	Escola	...	...	...	...
1656/2011	Escola	6.729,8	5.078,7	-1.651,1	-24,5
1657/2011	Institut	104.273,2	80.130,8	-24.142,4	-23,2
1669/2011	Escola	6.551,7	4.876,8	-1.674,9	-25,6
1697/2011	Escola	1.398,1	1.078,2	-319,9	-22,9
1698/2011	Institut	142,6	108,6	-34,0	-23,8
1699/2011	Escola	7.901,4	6.724,2	-1.177,3	-14,9
1730/2011	Escolar	10.770,4	8.058,3	-2.712,1	-25,2
1731/2011	Escolar	10.353,8	8.087,6	-2.266,2	-21,9
1743/2011	Escolar	8.747,0	6.328,3	-2.418,7	-27,7
1748/2011	Institut	28.298,0	26.351,0	-1.947,0	-6,9
1762/2011	Escola	10.429,8	8.087,6	-2.342,2	-22,5
1765/2011	Escola	10.277,7	7.911,7	-2.366,0	-23,0
1771/2011	Escola	2.828,8	2.167,7	-661,1	-23,4
1775/2011	Escola	9.479,3	7.252,0	-2.227,4	-23,5
1787/2011	Institut	64.884,5	44.797,1	-20.087,4	-31,0

1788/2011	Escola	14.055,3	9.903,9	-4.151,5	-29,5
1790/2011	Institut	126.058,1	97.285,0	-28.773,1	-22,8
1791/2011	Escola	10.715,0	8.204,9	-2.510,1	-23,4
1794/2011	Escola	3.265,0	2.372,4	-892,6	-27,3
1795/2011	Escola	3.833,0	2.853,0	-980,0	-25,6
1796/2011	Escola	11.285,3	8.674,1	-2.611,2	-23,1
1799/2011	Escola	3.117,8	2.794,5	-323,3	-10,4
1802/2011	Escola	10.865,5	8.226,5	-2.639,1	-24,3
1815/2011	Escola	4.425,5	4.292,7	-132,8	-3,0
1820/2011	Escola	2.774,7	2.139,9	-634,8	-22,9
1827/2011	Escola	11.514,1	11.168,7	-345,4	-3,0
1828/2011	Escola	9.170,7	7.089,3	-2.081,4	-22,7
1829/2011	Escola	3.338,9	3.117,5	-221,4	-6,6
1830/2011	Escola	6.245,5	4.747,0	1.498,5	-24,0
1837/2011	Escola	14.676,0	9.634,0	-5.042,0	-34,4
1846/2011	Escola	10.220,7	7.882,4	-2.338,3	-22,9
1856/2011	Escola	9.867,7	7.375,7	-2.492,0	-25,3
1857/2011	Institut	130.459,0	101.223,3	-29.235,7	-22,4
1858/2011	Institut	99.532,0	66.490,7	-33.041,4	-33,2
1864/2011	Escola	9.994,0	7.740,2	-2.253,8	-22,6
1893/2011	Escola	6.589,7	4.979,5	-1.610,3	-24,4
1894/2011	Escola	4.436,2	4.103,7	-332,5	-7,5
1899/2011	Escola	7.369,2	5.727,2	-1.642,0	-22,3
1911/2011	Institut	195.326,0	142.569,0	-52.757,0	-27,0
1915/2011	Escola	3.491,0	2.780,3	-710,7	-20,4
1933/2011	Escola	3.776,2	2.941,6	-834,6	-22,1
1934/2011	Escola	2.848,1	2.118,2	-729,9	-25,6
1936/2011	Escola	10.684,1	8.234,3	-2.449,8	-22,9
1957/2011	Escola	11.133,2	8.732,7	-2.400,5	-21,6
1958/2011	Institut	128.571,4	97.792,3	-30.779,1	-23,9
1973/2011	Escola	4.619,9	3.449,2	-1.170,7	-25,3
1975/2011	Escola	8.509,8	7.061,4	-1.448,4	-17,0
1986/2011	Escola	10.144,7	8.086,4	-2.058,3	-20,3
1987/2011	Escola	6.456,7	5.008,8	-1.447,9	-22,4
1989/2011	Escola	4.764,7	3.806,6	-958,2	-20,1
2009/2011	Escola	10.658,0	8.190,3	-2.467,7	-23,2
2010/2011	Institut	135.441,2	104.350,7	-31.090,5	-23,0
2011/2011	Escola	14.716,2	11.789,2	-2.927,0	-19,9
2032/2011	Escola	10.068,6	7.897,0	-2.171,6	-21,6
2060/2011	Escola	9.137,1	7.574,5	-1.562,6	-17,1
2061/2011	Escola	1.398,7	319,9	-1.078,8	-77,1
2070/2011	Institut	136.122,6	105.920,0	-30.202,6	-22,2
2071/2011	Institut	98.798,1	75.711,7	-23.086,5	-23,4
2081/2011	Escola	3.985,8	3.527,9	-458,0	-11,5
2082/2011	Escola	5.800,0	3.850,6	-1.949,4	-33,6
2083/2011	Escola	7.663,4	5.866,1	-1.797,2	-23,5
2094/2011	Escola	50.514,8	38.994,8	-11.520,0	-22,8

2124/2011	Escola	15.191,5	11.452,0	-3.739,5	-24,6
2129/2011	Escola	10.829,1	8.336,9	-2.492,2	-23,0
2144/2011	Escola	11.616,3	8.791,4	-2.824,9	-24,3
2145/2011	Escola	...	...	...	...
2160/2011	Escola	11.967,0	8.660,6	-3.306,4	-27,6
2162/2011	Escola	9.259,2	7.867,7	-1.391,5	-15,0
2164/2011	Institut	149.816,0	115.389,0	-34.427,0	-23,0
2166/2011	Escola	6.281,2	4.902,5	-1.378,7	-21,9
2169/2011	Institut	70.126,5	54.431,4	-15.695,2	-22,4
2183/2011	Institut	117.938,8	89.957,4	-27.981,5	-23,7
2184/2011	Escola	6.323,6	4.847,5	-1.476,1	-23,3
2186/2011	EB	52.818,5	44.895,5	-7.923,0	-15,0
2191/2011	Escola	7.426,2	5.756,5	-1.669,7	-22,5
2211/2011	Escola	5.028,4	3.873,8	-1.154,6	-23,0
2219/2011	Escola	11.085,2	9.179,6	-1.905,7	-17,2
2255/2011	Institut	9.346,2	7.471,9	-1.874,4	-20,1
2257/2011	Escola	6.304,5	6.021,4	-283,1	-4,5
2268/2011	Institut	165.003,5	121.415,5	-43.588,0	-26,4
2291/2011	Escola	5.525,1	4.642,3	-882,9	-16,0
2292/2011	Escola	10.467,9	8.175,6	-2.292,3	-21,9
2294/2011	Escola	10.791,0	8.439,5	-2.351,5	-21,8
2312/2011	Institut	119.883,3	92.234,2	-27.649,1	-23,1
2313/2011	Institut	110.210,0	84.911,3	-25.298,7	-23,0
2315/2011	Institut	161.099,2	121.841,4	-39.257,7	-24,4
2317/2011	Institut	142.347,9	113.524,1	-28.823,9	-20,2
2319/2011	Escola	8.699,9	6.753,5	-1.946,4	-22,4
2321/2011	Escola	4.862,7	3.746,7	-1.116,0	-23,0
2324/2011	Escola	9.859,0	7.515,0	-2.344,0	-23,8
2325/2011	Escola	9.354,4	7.176,6	-2.177,8	-23,3
2354/2011	Escola	11.066,2	9.179,6	-1.886,7	-17,0
2357/2011	Escola	10.867,1	8.322,2	-2.544,9	-23,4
2359/2011	CFA	3.749,0	3.186,7	-562,4	-15,0
2363/2011	Escola	12.559,0	9.920,3	-2.638,7	-21,0
2367/2011	Escola	...	...	...	...
2381/2011	EB	73.876,4	62.794,9	-11.081,5	-15,0
2391/2011	Institut	285.757,7	227.784,1	-57.973,6	-20,3
2392/2011	Institut	124.134,1	103.192,3	-20.941,8	-16,9
2394/2011	Escola	10.753,0	8.336,9	-2.416,1	-22,5
2430/2011	Escola	6.769,0	1.624,0	-5.145,0	-76,0
2432/2011	Escola	10.201,7	7.603,8	-2.597,9	-25,5
2511/2011	Escola	6.418,6	5.184,7	-1.233,9	-19,2
2512/2011	Institut	174.856,2	141.808,4	-33.047,8	-18,9
2514/2011	Institut	188.728,3	145.285,5	-43.442,8	-23,0
2545/2011	Escola	9.619,8	7.480,6	-2.139,2	-22,2
2588/2011	Escola	8.500,0	6.782,0	-1.718,0	-20,2
2596/2011	Escola	6.342,6	5.008,8	-1.333,8	-21,0
2610/2011	Institut	132.296,0	107.292,1	-25.004,0	-18,9

2619/2011	Escola	4.004,3	3.293,4	-710,9	-17,8
2620/2011	Institut	136.226,3	105.680,0	-30.546,3	-22,4
2634/2011	Escola	...	...	...	...
2636/2011	Escola	11.133,2	8.791,4	-2.341,8	-21,0
2645/2011	Institut	51.575,2	40.467,6	-11.107,7	-21,5
2664/2011	Escola	9.232,0	7.955,7	-1.276,3	-13,8
2728/2011	Escola	11.342,3	8.747,4	-2.594,9	-22,9
2740/2011	Escola	9.574,4	7.471,9	-2.102,5	-22,0
2748/2011	Escolar	3.700,0	3.700,0	0,0	0,0
2751/2011	Escola	7.680,9	6.137,7	-1.543,2	-20,1
2754/2011	Escola	10.732,0	8.029,3	-2.702,7	-25,2
2775/2011	Institut	217.063,0	195.310,0	-21.753,0	-10,0
2818/2011	Escola	6.532,7	4.979,0	-1.553,7	-23,8
2839/2011	Escola	10.348,6	8.206,6	-2.142,0	-20,7
2862/2011	Escola	...	...	...	...
2911/2011	Escola	11.731,6	9.135,6	-3.832,0	-32,7
293/2011	Institut	114.018,5	87.345,8	-26.672,7	-23,4
2933/2011	Escola	10.715,0	8.380,9	-2.334,1	-21,8
3042/2011	Institut	24.480,4	19.814,1	-4.666,3	-19,1
3448/2011	Escola	11.019,1	10.201,7	-817,4	-7,4
3452/2011	Institut	151.985,5	117.699,7	-34.285,8	-22,6
3460/2011	Institut	171.798,7	138.811,5	-32.987,2	-19,2
3462/2011	Institut	151.985,5	117.699,7	-34.285,8	-22,6
3601/2011	Institut	39.519,3	30.701,3	-8.818,0	-22,3
3651/2011	Escola	11.807,6	9.106,3	-2.701,4	-22,9
3840/2011	Escola	7.350,1	6.020,4	-1.329,7	-18,1
3887/2011	Escola	11.902,7	9.179,6	-2.723,1	-22,9
4247/2011	Escola	5.316,0	5.302,0	-14,0	-0,3
4290/2011	Escola	9.700,0	7.900,0	-1.800,0	-18,6

Font: dades facilitades pels consells escolars en els escrits de queixa.